

Samenleven – diversiteit – sociale cohesie -
gelijke kansen

Enquête Plan Samenleven

vvsg

Blijvende cofinanciering vanuit Vlaanderen is
noodzakelijk

Inhoud

1. Inleiding.....	5
2. Resultaten per Actie	8
1 (Actie 1 - Lokale integrale veiligheidscel versterken).....	8
2 Actie 2 - Lokaal actieplan polarisatie ontwikkelen en uitrollen	8
3 (Actie 3 - Wijkverbeteringscontracten afsluiten)	10
4 (Actie 4 - Zomerscholen aanbieden)	10
5 Actie 5 - Oefenkansen Nederlands organiseren.....	10
6 Actie 6 - Begeleiding verkorte opleidingstrajecten.....	13
7 Actie 7 – Begeleiding naar hogere studies	13
8 Actie 8 - Begeleiding ongekwalificeerde uitstromers	16
9 Actie 9 - Begeleiding Kansengroepen naar de Arbeidsmarkt	18
10 Actie 10 - Begeleiding kansengroepen naar ondernemerschap	20
11 Actie 11 - Begeleiding naar werk door mentors.....	21
12 (Actie 12 - Sociaal netwerk nieuwkomers versterken)	22
13 Actie 13 - In contact brengen met sport.....	22
14 Actie 14 - In contact brengen met bedrijfsleven.....	25
15 Actie 15 – Brug leggen naar onderwijs.....	27
16 Actie 16 – Lokaal actieplan straatintimidatie	30
17 Actie 17: Opleiden in het omstaandersprincipe	32
18 Actie 18: Lokaal actieplan integrale toegankelijkheid	34
19 Actie 19: Correspondentietesten uitvoeren	36
20 Actie 20 - Sociale mix in scholen bevorderen.....	37
21 Actie 21 – Begeleiding naar de lerarenopleiding	39
22 Actie 22 - Sociale cohesie in sociale woonwijken verbeteren	40
23 Actie 23 - In contact brengen met jeugdwerk	42
24 Actie 24 - Toeleden naar Cultuur.....	44
3. Op welke acties zet je bestuur in zonder cofinanciering van Vlaanderen?	47
4. Intergemeentelijke samenwerking in Plan Samenleven.....	49
5. Samenwerking met partners – niet AGII	52
6. Samenwerking met AGII.....	55
7. Plan Samenleven & planlastvermindering?	62
8. Wat was de bijkomende meerwaarde van het Plan Samenleven?	65
9. Gevolgen stopzetten financiering Plan Samenleven: lokale vooruitgang on hold	67

10. SAMENVATTING	69
Meer info.....	74

1. Inleiding

De integratie- en inburgeringssector kende de afgelopen jaren, onder impuls van Vlaanderen, heel wat decretale en organisatorische hervormingen. De ondersteuning van lokale besturen rond het lokale integratiebeleid kent sinds 2013 weinig of geen veranderingen. In het integratiedecreet kregen de lokale besturen de regierol met meer bevoegdheden en verantwoordelijkheden om lokaal maatwerk te bieden. De decretale invulling en ondersteuning voor het adequaat voeren van deze taak was echter beperkt. Op vraag van Vlaanderen onderzocht het Instituut van de overheid de regierol van lokale besturen 'De invulling en versterking van de regierol van lokale besturen op vlak van lokaal integratiebeleid' (Deprez, Platteau en Hondeghe 2018). Deze studie bevatte een aantal interessante aanbevelingen om de capaciteit en deze regierol te versterken. In diezelfde periode lanceerde Vlaanderen ook enkele proeftuinen rond intergemeentelijk samenwerken rond integratiebeleid. Ook die proeftuin leverde interessante aanbevelingen op. Extra structurele financiële ondersteuning bleef echter uit. In 2016 gaf de Vlaamse Regering 22 miljoen euro aan 142 gemeenten om de verhoogde instroom van erkende vluchtelingen lokaal op te vangen, wat leidde tot een impuls en verankering van integratieprojecten zoals oefenkansen Nederlands en buddywerkingen.

De laatste jaren kende het inburgerings- en integratielandschap opnieuw enkele wijzigingen. Bij inburgering werd een vierde pijler toegevoegd aan het inburgeringstraject, het participatie- en netwerktraject. Lokale besturen kregen de opdracht om deze te ontsluiten en werden zo co-regisseurs voor het inburgeringsbeleid. Daarnaast bracht Plan Samenleven een enorme stimulans voor het lokale integratie- en gelijkekansenbeleid, maar opnieuw was dit een tijdelijke projectfinanciering al hield de Vlaamse administratie de lokale besturen de intentie voor om de subsidies structureel te maken. Het Agentschap Binnenlands Bestuur (ABB) heeft eind 2024 opdracht gegeven voor een beleidsevaluatie van het Plan Samenleven, een beleidsinstrument dat lokale besturen ondersteunt bij het bevorderen van samenleven in diversiteit. Deze evaluatie, uitgevoerd door IDEA Consult, heeft als doel de effectiviteit van het Plan Samenleven te beoordelen en waardevolle lessen te trekken voor toekomstige beleidskaders, met name het nieuwe kader 'Sociale Cohesie' dat in 2025 wordt uitgewerkt.

In afwachting van de officiële beleidsevaluatie van het Plan Samenleven, die door het Agentschap Binnenlands Bestuur (ABB) werd opgestart eind 2024 en wordt uitgevoerd door IDEA Consult, bracht de VVSG intussen zelf de ervaringen van lokale besturen in kaart. Lokale besturen zijn immers dé sleutelfiguren in het realiseren van samenleven in diversiteit, en hun inzichten zijn onmisbaar om lessen te trekken voor toekomstig beleid. De VVSG vond het dan ook belangrijk om niet te wachten op de resultaten van de formele evaluatie, maar proactief te peilen naar de bevindingen van het veld. Deze input biedt waardevolle inzichten over hoe het Plan Samenleven in de praktijk wordt ervaren, welke uitdagingen er zijn en welke elementen als ondersteunend worden beschouwd.

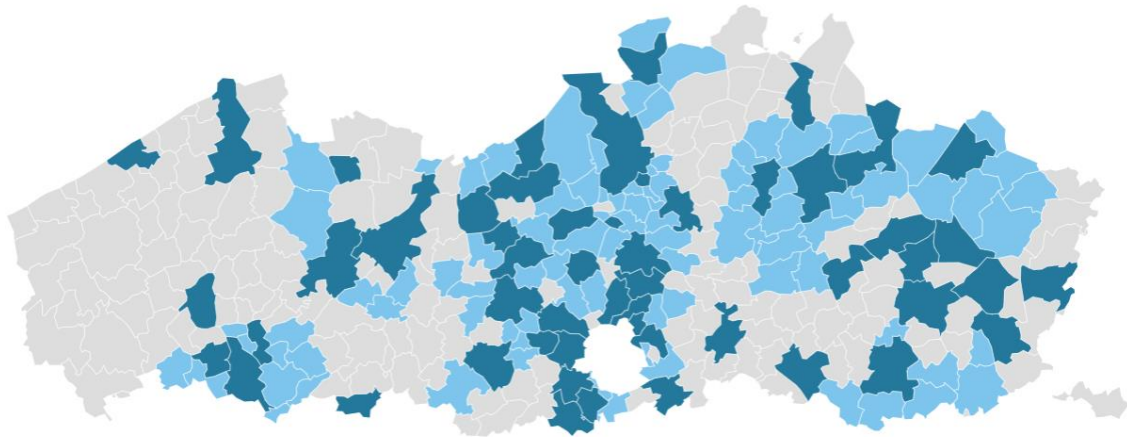
Op basis van deze bevindingen roept de VVSG de Vlaamse overheid op om samen met de VVSG – namens de lokale besturen – het nieuwe beleidskader rond integratie, inburgering en sociale cohesie vorm te geven. Alleen in nauwe samenwerking met de praktijk kan een gedragen en effectief beleid tot stand komen dat écht het samenleven versterkt.

Deelnemende gemeenten Plan Samenleven

Plan Samenleven in kaart

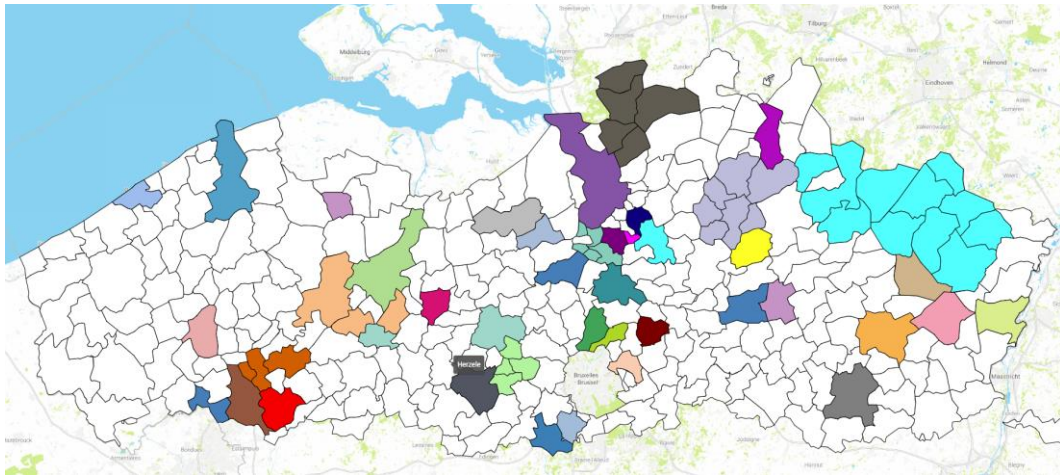
Hieronder zie je de geografische spreiding van de acties waartoe de projectindieners van het derde projectjaar van Plan Samenleven zich engageerden.

■ Deelnemend bestuur ■ Indienend bestuur

Gecreëerd met Datawrapper

Respondenten bevraging

Van de 59 steden, gemeenten en intergemeentelijke samenwerkingsverbanden (IGS) die een subsidiedossier indienden in het kader van het derde projectjaar van Plan Samenleven, namen 42 besturen deel aan de enquête. Dit komt overeen met een responsgraad van 71%, wat een stevige betrokkenheid aantoont.

De respondenten zijn geografisch evenwichtig verspreid over alle Vlaamse provincies, en vertegenwoordigen een brede waaier aan gemeentetypes, gaande van landelijke gemeenten tot centrumsteden. Ook de intergemeentelijke samenwerkingsverbanden en dus kleinere gemeenten zijn

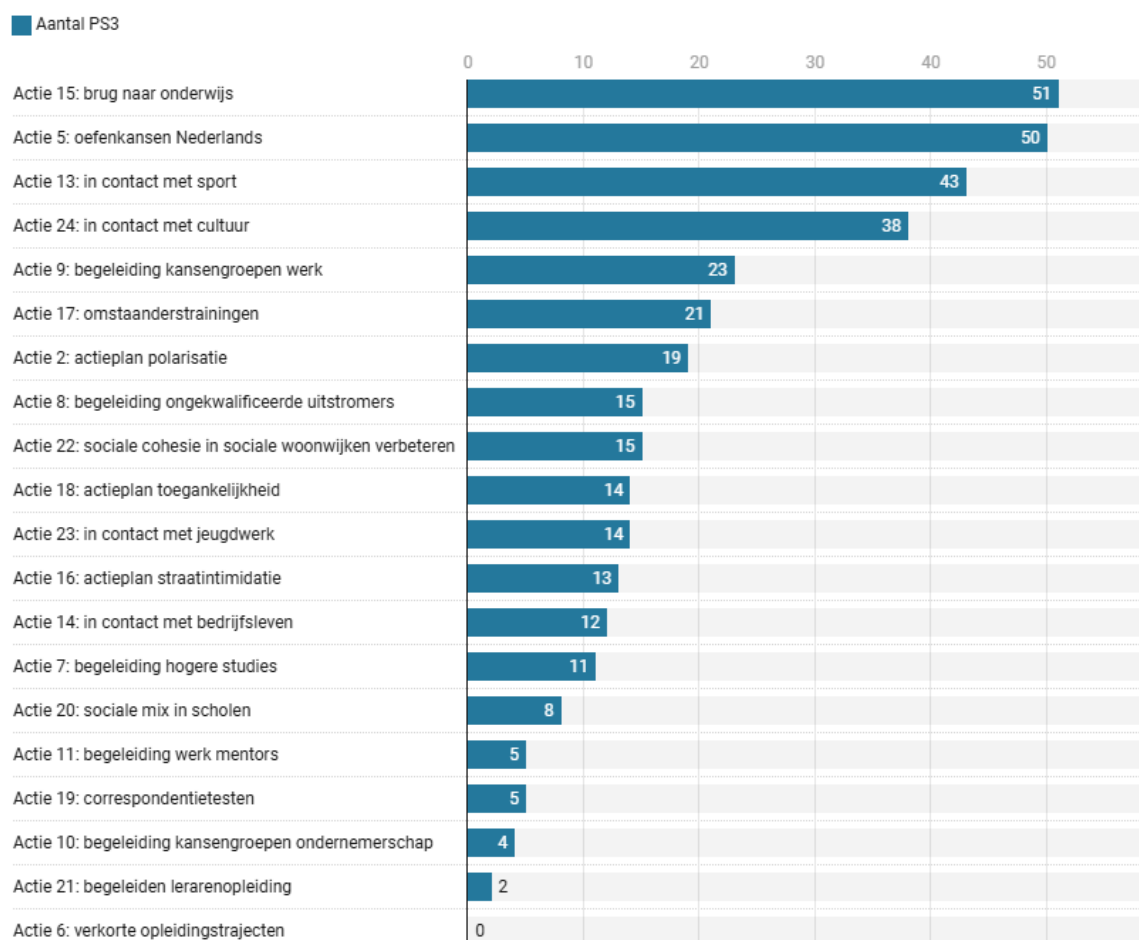
goed vertegenwoordigd in de respons, waardoor ook hun perspectieven meegenomen worden in de resultaten. Er zijn geen aanwijzingen voor systematische bias in wie wel of niet deelnam.

Op basis daarvan kunnen we besluiten dat de resultaten van de enquête representatief zijn voor de groep van indieners. De representativiteit zien we ook terug in de lijst van de projectaanvragers per actie die Agentschap Binnenlands Bestuur op de website van Plan Samenleven publiceerde en de projectaanvragers bij de respondenten van de VVSG-bevraging.

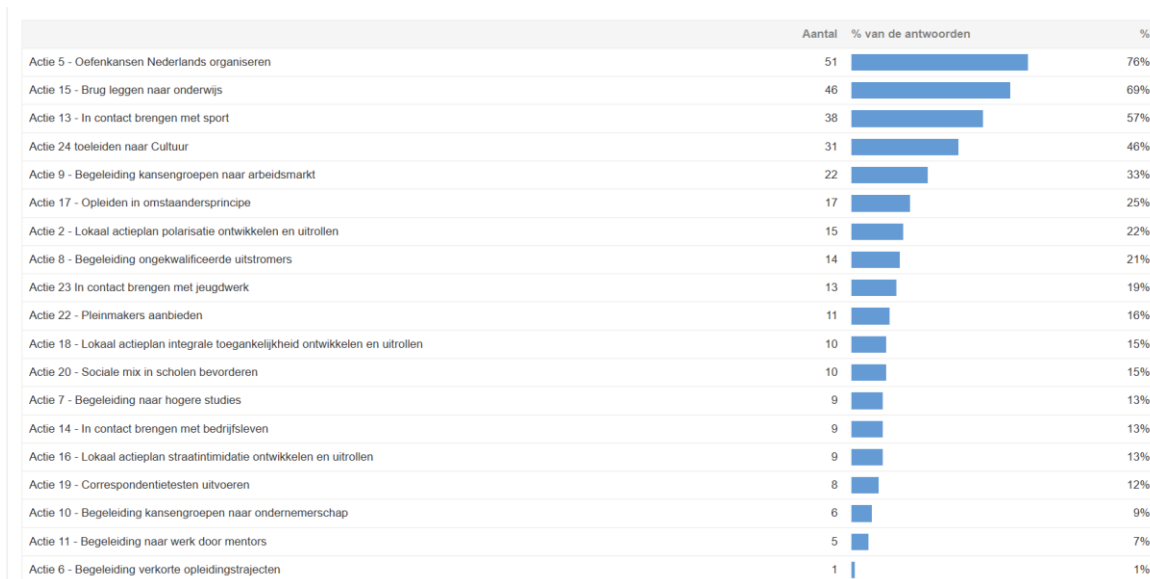
Voor welke acties subsidie aangevraagd: alle indieners?

Aantal projectaanvragers per actie

Hieronder vind je het aantal projectaanvragers per actie. In de derde projectperiode waren er in totaal 59 projectaanvragers.

Voor welke acties subsidie aangevraagd: respondenten?

2. Resultaten per Actie

1 (Actie 1 - Lokale integrale veiligheidscel versterken)

Actie die niet werd gesubsidieerd via Plan Samenleven. Is ook niet bevraagd.

2 Actie 2 - Lokaal actieplan polarisatie ontwikkelen en uitrollen

Gemeenten ervaren de actie als een succes

De actie *Lokaal actieplan polarisatie ontwikkelen en uitrollen* wordt breed gedragen. Negentien actieplannen worden ontwikkeld. **85% van de respondenten noemt de actie succesvol, 8% vindt ze zelfs zeer succesvol.** Er is **geen enkele negatieve beoordeling**. Dit duidt op een gedeelde waardering voor de aanpak en impact van de actie.

Beleidsimpact: van project naar structurele verankering

Gemeenten geven aan dat de actie structurele veranderingen teweegbracht. Ze integreren het thema polarisatie nu steviger in hun beleid en samenwerking. Toch blijft de continuïteit onzeker zonder blijvende financiering. De bestaande inzet dreigt verloren te gaan als Vlaamse middelen wegvallen.

"Subsidies waren een katalysator voor het eigen beleid ten aanzien van samenleven in diversiteit. Substantiële bijkomende middelen zorgden voor een opschaling van het eigen beleid en acties. Transversaal zijn kennis en inzichten over polarisatie en verbindend werken in de organisatie gezet." (Centrumstad 08)

"Extra middelen zorgen voor extra capaciteit en 'awareness' rond dit thema. In onze gemeente gebeurde hierrond al heel wat, maar door in te tekenen op deze actie zorgen we voor een meer gecoördineerde aanpak." (Gemeente 01)

Cofinanciering stimuleert aanpak en innovatie

De cofinanciering heeft enerzijds geleid tot een directe vernieuwing en activering van de specifieke actie (46% en 38%), en heeft anderzijds een bredere impact gehad op aanverwante beleidsterreinen zoals integratiebeleid, acties binnen Plan Samenleven en gelijkekansenbeleid (31% en 23%). De respondenten onderstrepen dus dat de extra middelen niet alleen essentieel waren voor het initiëren van de actie, maar ook voor het stimuleren van innovatie in andere beleidsdomeinen.

Gemeenten bouwen expertise en netwerken uit

Veel respondenten benadrukken dat de actie hen hielp om het beleid rond polarisatie beter in kaart te brengen en structureel te versterken.

"Er worden, vanuit een georganiseerde stuurgroep, gerichte acties opgezet en opgevolgd om polarisatie en radicalisering tegen te gaan. Dankzij de middelen van Plan Samenleven kunnen we hier iemand halftime voor inzetten." -CS02

Dit zorgde voor een meer samenhangende aanpak en bood de mogelijkheid om nieuwe methodieken zoals 'storyweaving' te integreren. Tegelijkertijd blijft het thema polarisatie een breed en complex gegeven, wat concrete beleidsvorming soms bemoeilijkt.

Met de steun konden lokale besturen personeel aanwerven, opleidingen organiseren en samenwerken met externe partners. Ze zetten ook in op innovatieve methodieken zoals: *Storyweaving*, *Train-de-trainer-trajecten* en *AI-monitoring van online haatspraak*

De actie leidde tot concrete resultaten, zoals sterkere netwerken met scholen, meer betrokkenheid van burgers en een grotere bewustwording binnen de eigen organisatie.

Gemeenten vragen om blijvende ondersteuning

Veel respondenten wijzen op de nood aan structurele financiering en personele inzet om de opgebouwde kennis en samenwerking te behouden. Polarisatie is een complex thema dat blijvende aandacht vraagt. Zonder verdere steun dreigt het opgebouwde werk te vervagen.

"Indien de subsidies van Vlaanderen zouden stopgezet worden, zal de impact op lange termijn beperkt blijven tot de veranderingen op horizontaal vlak. Structurele verankering kan enkel verdergezet worden mits verdere personele inzet." -Stad05

Conclusie: structurele verankering vraagt blijvende cofinanciering

De actie was een belangrijke hefboom voor een sterker, samenhangend en duurzaam beleid rond polarisatie. Gemeenten hebben duidelijke stappen gezet, maar zonder blijvende Vlaamse steun komt het succes op lange termijn in gevaar. Blijvende cofinanciering is noodzakelijk om deze resultaten te verduurzamen.

3 (Actie 3 - Wijkverbeteringscontracten afsluiten)

Niet in plan samenleven. Wel vraag van gemeenten om lerende netwerken op te zetten rond dit thema. Nu enkel voorbehouden voor steden en gemeenten die gefinancierd werden met middelen Plan Samenleven.

4 (Actie 4 - Zomerscholen aanbieden)

Niet via Plan samenleven gefinancierd. (Actie is niet bevestigd.) De VVSG ving de voorbije jaren wel vragen van gemeenten om net zoals bij de andere acties lerende netwerken op te zetten rond dit thema.

De VVSG herhaalt haar vraag van het VVSG-memorandum om zomerscholen uit te breiden en te verankeren als een vorm van 'breed leren', met structurele subsidies vanuit de Vlaamse overheid. Dit aanbod richt zich op kwetsbare kinderen en jongeren, ter voorbereiding op het schooljaar, het versterken van taal- en algemene ontwikkeling en het aanscherpen van schoolse vaardigheden. Lokale besturen engageren zich vrijwillig voor dit aanbod buiten de schooluren, in nauwe samenwerking met scholen. De VVSG benadrukt dat leerachterstand primair op school moet worden aangepakt, maar dat breed leren daar aanvullend op kan zijn. Heel wat lokale besturen investeren hierin. De subsidies moeten zowel de regie- en coördinerende rol van het lokaal bestuur als de inhoudelijke werking dekken, met rapportage via BBC.

5 Actie 5 - Oefenkansen Nederlands organiseren

Algemene beoordeling van de actie

Actie 5 – Oefenkansen Nederlands organiseren – wordt door de deelnemende lokale besturen unaniem als succesvol ervaren. Uit de bevestiging blijkt dat 98% van de respondenten de actie als succesvol of zeer succesvol beoordeelt.

Dat onderstreept de grote meerwaarde die lokale besturen ervaren bij het organiseren van laagdrempelige oefenkansen voor het Nederlands. De actie blijkt een antwoord te bieden op een reële en groeiende nood, wat het belang van verdere ondersteuning en uitbreiding bevestigt.

Meerwaarde van de Vlaamse cofinanciering

De analyse van de bevestiging toont aan dat de Vlaamse cofinanciering een doorslaggevende rol speelde bij het succes van deze actie. Lokale besturen gebruiken de extra middelen op verschillende manieren die zowel structurele als innovatieve effecten hadden.

De voornaamste bevindingen:

- 71% van de respondenten gaf aan dat de cofinanciering *vernieuwing binnen de actie zelf* mogelijk maakte.
- 45% kon *vernieuwen binnen het bredere integratiebeleid*.

- 17% zou de actie zonder cofinanciering niet hebben opgestart.

Daarnaast wijzen verschillende lokale besturen op de blijvende en toenemende vraag naar oefenkansen. Door het succes van de actie ontstonden wachtlijsten, wat de noodzaak tot uitbreiding onderstreept.

“We zitten ruim boven het verwachte aantal contactmomenten. Toch moeten we blijven inzetten op nieuwe initiatieven, want de vraag blijft groot.” – CS 06

“Dankzij de aanwerving van een Expert Samenleven konden we taal oefenkansen in onze gemeente duurzaam verankeren en de kwaliteit verhogen.” – G05

Versterking en continuering van het aanbod

De meeste lokale besturen zetten de middelen in om bestaande oefenkansen niet alleen voort te zetten, maar ook te versterken. Ze breiden het bereik uit of maken nieuwe samenwerkingen mogelijk.

Ook intergemeentelijke samenwerkingen kwamen tot stand of kregen een doorstart. Kleinere lokale besturen ervoeren dat de cofinanciering hielp om de oefenkansen structureel te verankeren.

Diversificatie en innovatie

Een opvallende trend in de rapportering is de inhoudelijke vernieuwing en de diversificatie van het aanbod. Lokale besturen met al wat meer ervaring benutten de middelen om verschillende soorten oefenkansen te ontwikkelen, gericht op diverse doelgroepen en taalniveaus.

“We bieden in onze stad verschillende soorten oefenkansen aan. Elk jaar rapporteren we meer unieke deelnemers. Dankzij de middelen konden we het aanbod verbreden en experimenteren met oefenkansen op lager taalniveau.” -CS04

Ook inhoudelijk wordt geïnnoveerd. Er wordt bewust gezocht naar manieren om bestaande activiteiten (sport- of cultuurinitiatieven) om te vormen tot volwaardige oefenkansen.

“Extra middelen gaven ons de mogelijkheid om op te starten met het nieuw aanbod Boekstart. Grote opkomst nieuwkomers met beperkt netwerk (vooral moeders), die door de taal oefenkansen functionele woordenschat en grammatica leren kennen en uitleg krijgen bij komende mijlpalen voor hun kind (bv. zindelijkheid, opstart crèche of kleuterschool).” -CS07

Betere samenwerking tussen diensten

Meerdere gemeenten integreerden de oefenkansen in bestaande dienstverlening, zoals kinderopvang of fietslessen. Dat verlaagt de drempel en stimuleert het gebruik van het Nederlands in dagdagelijkse contexten.

“Er is bijkomend aanbod ontwikkeld binnen bestaande dienstverlening,” -CS04

“Er zijn linken gelegd tussen verschillende initiatieven, waardoor het aanbod beter afgestemd is.” -S06

Structurele impact

De actie zorgde voor een blijvende verandering in hoe gemeenten omgaan met oefenkansen Nederlands. In steeds meer lokale besturen krijgen deze oefenkansen een vaste plaats binnen het integratiebeleid. Ze worden niet langer gezien als een tijdelijke maatregel, maar als een essentieel onderdeel van een duurzaam beleid.

Gemeenten geven aan dat ze nieuwe acties rond oefenkansen niet ad hoc organiseren, maar structureel verankeren in hun werking. Zo worden initiatieven herhaald, opgevolgd en ingebed in bestaande beleidslijnen. De samenwerking tussen verschillende gemeentelijke diensten wordt daarbij sterker: collega's uit cultuur, onderwijs, welzijn en integratie zoeken elkaar actiever op en stemmen initiatieven beter op elkaar af.

In sommige gemeenten stijgt het belang van oefenkansen zelfs op de politieke agenda. Ze bereiden zich voor om dit thema explicieter op te nemen in de volgende bestuursperiode. Zoals een centrumstad het verwoordt:

“Oefenkansen Nederlands worden een nog grotere prioriteit in de volgende bestuursperiode in onze stad, Vlaamse cofinanciering blijft wel belangrijk.” (CS04)

Naast de structurele beleidsverankering in grotere stede leidde de actie ook tot de uitbouw van duurzame netwerken. Lokale besturen, vrijwilligers en externe partners vonden elkaar in gedeeld engagement. In veel gemeenten is er nu regelmatig overleg met alle betrokken actoren. Dat overleg draagt bij aan een gedeeld eigenaarschap en een grotere samenhang tussen de initiatieven.

Gemeenten geven aan dat deze netwerken essentieel zijn om de oefenkansen op lange termijn vol te houden én te versterken. De samenwerking zorgt ervoor dat expertise gedeeld wordt, drempels sneller gesignaleerd worden en oplossingen gezamenlijk gevonden worden.

“Dankzij de middelen van Plan Samenleven konden we structureel samenwerken met partners zoals Refu Interim en FMDO. Zo kreeg de Expert Integratie meer ruimte voor beleidswerk.” – CS01

Aandachtspunten en uitdagingen

Ondanks het succes blijven er enkele belangrijke aandachtspunten:

- In meerdere gemeenten is er **geen specifiek aanbod voor kinderen en jongeren**. De focus ligt binnen Plan Samenleven vooral op volwassenen.
- De structurele inbedding blijft vaak **beperkt tot het integratiebeleid**. Er is nood aan bredere horizontale verankering over verschillende beleidsdomeinen heen.
- Kleinere gemeenten zijn **sterk afhankelijk van subsidies**. Zonder Vlaamse cofinanciering kunnen zij het aanbod moeilijk behouden of uitbreiden.

“Als de subsidies wegvallen, blijft de impact op lange termijn beperkt tot het bestaande aanbod van vóór de subsidies.” – S05

Besluit

Actie 5 – *Oefenkansen Nederlands organiseren* – is een overtuigend succes. De combinatie van continuïteit, vernieuwing, samenwerking en beleidsverankering zorgt voor een stevig fundament waarop lokale besturen verder kunnen bouwen.

De Vlaamse cofinanciering blijkt van cruciaal belang, zowel om bestaande structuren te versterken als om nieuwe experimenten op te starten. De resultaten tonen aan dat oefenkansen Nederlands een belangrijk instrument zijn binnen het integratiebeleid, met blijvende impact op het lokale aanbod en de betrokken partners.

Tegelijk onderstrepen gemeenten de nood aan structurele financiering. Enkel zo kunnen ze de opgebouwde praktijk behouden, verder verspreiden en op lange termijn verduurzamen.

6 Actie 6 - Begeleiding verkorte opleidingstrajecten

We hadden slechts 1 respondent over deze acties. De feedback van deze gemeente biedt inspiratie voor het nieuwe beleid. De respondent liet weten dat de actie hen liet stil staan bij de manier waarop het lokaal bestuur en de overheid in het algemeen met de ontwikkeling van de Nederlandse taal bij de cliënten omgaan. Een intensievere opvolging van de aanwezigheden bij de Nederlandse lessen dringt zich op, dit in combinatie met het verkennen van eventuele opleidingswensen van cliënten.

7 Actie 7 – Begeleiding naar hogere studies

Succesvolle beoordeling

Actie 7, gericht op de ondersteuning van jongeren met een migratieachtergrond bij de doorstroom naar het hoger onderwijs, wordt overwegend als succesvol beoordeeld.

- 71% van de respondenten geeft aan dat de actie succesvol is verlopen.
- 29% vindt de actie minder succesvol.

Er werden geen negatieve of neutrale beoordelingen genoteerd. De vooropgestelde KPI's werden in de meeste gevallen behaald, met positieve impact op gelijke onderwijskansen via acties zoals voortrajecten en intensieve studiekeuzebegeleiding.

"De KPI's werden behaald. Het is duidelijk dat categoriale acties zoals voortrajecten hoger onderwijs of intensieve begeleiding bij studiekeuze, mee helpen om jongeren met een migratieachtergrond gelijke kansen te geven bij de start van hun hogere studier carrière." -CS04

Cofinanciering blijkt cruciaal:

- 57% van de gemeenten zou de actie zonder extra middelen niet hebben opgestart.
- Evenveel respondenten geven aan dat cofinanciering innovatie mogelijk maakte binnen de actie.

"Met de extra middelen die we ontvingen om onze KPI's binnen actie 7 te realiseren, zijn we er intussen in geslaagd om het project Klas Van Socrates op een nieuwe vestiging te starten. Meer dan 20 leerlingen nemen wekelijks deel aan de studiebegeleiding." -CS10

Samenwerking als hefboom

Veel lokale besturen benadrukken het belang van samenwerking om maatschappelijke uitdagingen bij jongeren effectief aan te pakken. Die samenwerking strekt zich uit over verschillende partners:

- Hogescholen brengen expertise in en helpen bruggen te slaan tussen praktijk en theorie.
- Jeugdopbouwwerk zorgt voor een directe verbinding met jongeren in kwetsbare situaties.
- Intergemeentelijke samenwerkingsverbanden (IGS) versterken de slagkracht van gemeenten.
- Lokale netwerken maken het mogelijk om kennis, ervaringen en middelen te bundelen.

Deze samenwerkingen verankeren het thema jongerenbeleid binnen meerdere beleidsdomeinen. Ze zorgen er ook voor dat acties beter op elkaar afgestemd zijn, met meer effect op het terrein. Vooral initiatieven rond **buddywerkingen** en acties rond **talentontwikkeling** komen vaak naar voren als succesvolle voorbeelden. Ze creëren kansen op maat van jongeren en zorgen voor meer betrokkenheid van het lokale netwerk.

"Nieuwe partnerschappen met de hogescholen, een bredere focus bij het jeugdopbouwwerk, meer aandacht voor kwetsbare jongeren bij de hogescholen en aanbod rond talenten ontdekken en oriëntering in scholen met veel kwetsbare jongeren." -CS05

"Structurele samenwerking met IGS waarbinnen toeleiding naar hoger onderwijs nu ook een plaats heeft gekregen." -G02

Cofinanciering: motor voor groei, maar risico voor duurzaamheid

Cofinanciering werkt als een krachtige aanjager van vernieuwende projecten. Lokale projecten konden groeien dankzij extra middelen.

Tegelijk roept het vragen op over de duurzaamheid van die initiatieven. Lokale besturen onderzoeken hoe succesvolle acties kunnen worden geborgd via reguliere financiering en integratie in beleid en onderwijspraktijk.

Knelpunten en aandachtspunten

Beperkt bereik vraagt om gerichte aanpak

Hoewel veel acties positieve resultaten boeken, blijft het bereik van sommige initiatieven beperkt. Niet alle jongeren worden bereikt. Dat komt onder andere door:

- de intensieve aard van sommige trajecten
- structurele beperkingen zoals het ontbreken van middelbare scholen in bepaalde regio's

Gemeenten geven aan dat er nood is aan aangepaste programma's, gericht op verschillende doelgroepen. Een betere afstemming met lokale partners, zoals scholen en welzijnsorganisaties, kan ook helpen om meer jongeren te betrekken.

Gebrek aan geïntegreerde aanpak op Vlaams niveau belemmert structurele verandering

Een terugkerend knelpunt is het ontbreken van een geïntegreerde beleidsaanpak. Respondenten geven aan dat echte, duurzame impact pas mogelijk is als verschillende beleidsdomeinen samenwerken.

Concreet gaat het om samenwerking tussen onderwijs, welzijn, jeugd en werk. Vandaag blijft die samenwerking vaak beperkt, waardoor acties per domein georganiseerd worden. Tot er een meer geïntegreerde aanpak met het onderwijs als trekker blijft het belangrijk om in te zetten op gerichte acties. Zo kunnen lokale besturen ongelijkheden blijven verkleinen

"Vele factoren spelen een rol in de doorstroom van jongeren met een migratieachtergrond naar hogere studies. Willen we hier echt impact op hebben, hebben we nood aan een beleidsdomein-overschrijdende aanpak, waarvan onderwijs zelf de trekker is. In afwachting hiervan is een categoriaal aanbod nog steeds noodzakelijk om gelijkwaardige kansen te creëren." -CS04

Conclusie en aanbevelingen

Actie 7 heeft haar meerwaarde bewezen in het ondersteunen van jongeren met een migratieachtergrond bij de stap naar hoger onderwijs. De combinatie van begeleiding, partnerschappen en gerichte lokale initiatieven werkt. Toch zijn er belangrijke structurele uitdagingen:

1. **Schaalvergroting** is nodig om meer jongeren te bereiken.
2. **Een geïntegreerde, domeinoverschrijdende aanpak** is noodzakelijk voor structurele impact.
3. **Versterkte samenwerking** met partners zoals hogescholen en jeugdwerk is essentieel.
4. **Structurele financiering** moet onderzocht worden om succesvolle initiatieven te verduurzamen.

Aanbeveling: Schakel over van projectmatige naar structurele beleidsaanpakken. Dit vraagt om een langetermijnvisie met stabiele middelen, intersectorale samenwerking en versterkte netwerken op lokaal niveau

8 Actie 8 - Begeleiding ongekwalificeerde uitstromers

Sterke resultaten in de strijd tegen ongekwalificeerde uitstroom.

Uit de feedback van lokale besturen blijkt dat de overgrote meerderheid Actie 8 als (zeer) succesvol ervaart. Maar liefst 84% van de gemeenten geeft aan dat de begeleidingstrajecten jongeren effectief ondersteunen en hen op weg zetten naar een kwalificatie of een beter toekomstperspectief. De beschikbare middelen worden doelgericht ingezet en leiden vaak tot resultaten die de verwachtingen overstijgen. Toch blijven er aandachtspunten, zoals het bereiken van kwetsbare doelgroepen en de nood aan structurele verankering van deze aanpak.

Gemeenten overschrijden doelstellingen en versterken schoolomgevingen

Veel gemeenten rapporteren dat hun projecten ruimschoots de vooraf bepaalde doelstellingen halen. In sommige gevallen verdubbelde het aantal jongeren dat begeleiding kreeg. Deze positieve evolutie is niet alleen toe te schrijven aan de extra middelen, maar ook aan de bredere visie van de betrokken lokale besturen. Ze werken niet enkel met jongeren zelf, maar ook met leerkrachten en zorgcoördinatoren om de begeleiding in te bedden in de schoolomgeving. Dat verhoogt de weerbaarheid van scholen en maakt hen beter voorbereid op complexe klasdynamieken.

"We kunnen meer jongeren/scholen een aanbod doen." - S01

"Ook meer KPI's behaald dan vooropgesteld dankzij werking Arktos." S04

Gemeenten kiezen bewust voor een combinatie van preventieve en curatieve acties. Ze grijpen in bij jongeren met verhoogd risico op ongekwalificeerde uitstroom, maar investeren ook in het voorkomen ervan door de schoolcontext te versterken.

"Doordat we ook expliciet vragen aan leerkrachten (en zorgcoördinatoren) om mee deel te nemen aan de trajecten, ondersteunen we ook leerkrachten ... waardoor zij zich ook erkend, ondersteund en versterkt voelen in hun vaardigheden om met deze uitdagende klasdynamieken zelfstandig aan de slag te gaan." CS 10

Financiering stimuleert innovatie en samenwerking

De Vlaamse cofinanciering fungeert als een hefboom voor innovatie. Lokale besturen gebruiken de middelen om bestaande trajecten uit te breiden of nieuwe methodes te introduceren. Projecten zoals *Speed You Up* bieden jongeren een alternatieve manier om hun leertraject vorm te geven. In steden werd de leerloopbaanbegeleiding binnen Leerwinkel Stap aanzienlijk versterkt, waardoor deze initiatieven nu strategische schakels zijn in het bredere lokale leerecosysteem.

Ook de samenwerking met externe partners krijgt een impuls. Zulke partnerschappen brengen aanvullende expertise binnen die het lokaal aanbod verbreden en verdiepen.

"Het project Speed You Up kan via deze middelen verder uitgebreid worden in scholen, waardoor jongeren op een alternatieve manier hun curriculum kunnen doorlopen." -CS06

"Deze middelen zorgden ervoor dat we de (broodnodige) intensieve leertrajectbegeleiding van Leerwinkel significant konden uitbreiden." CS04

Kwetsbare jongeren bereiken blijft een uitdaging

Ondanks het succes blijft het bereiken van bepaalde doelgroepen moeilijk. Vooral jongeren met complexe noden zijn soms minder toegankelijk voor reguliere begeleidingstrajecten. Lokale projecten geven aan dat intensieve inspanningen niet altijd het gewenste bereik opleveren. Wanneer deze jongeren toch bereikt worden, vergt hun begeleiding vaak gespecialiseerde competenties die niet altijd voorhanden zijn.

"Ondanks de verwoede pogingen om het project an de grond te krijgen, blijkt dat de jongeren die we net willen bereiken met dit dagbestedingsproject moeilijker te bereiken zijn dan gedacht." CS02

In sommige gevallen leidde dit tot bijsturing van de doelgroep of een heroriëntering van het project. Daarnaast kampen heel wat projecten met capaciteitsproblemen. Door personeelsbeperkingen en stijgende noden kunnen slechts beperkte aantallen jongeren begeleid worden. Dat remt het potentieel van projecten af, ondanks hun bewezen meerwaarde.

"Het opzetten van een duurzame aanpak vergt tijd, zeker aangezien de deelnemende scholen te kampen hebben met personeelsproblemen en toenemende problematieken bij leerlingen." - S06

Structurele verankering is noodzakelijk voor blijvende impact

Gemeenten benadrukken dat tijdelijke financiering onvoldoende is om duurzame verandering te realiseren. Ze bouwen expertise en netwerken op die verloren dreigen te gaan wanneer de middelen wegvallen. Een structurele financiering is nodig om succesvolle trajecten verder te zetten en te verankeren in het lokale beleid.

De ervaring leert dat structurele middelen ook ruimte scheppen om extra expertise aan te trekken, projecten bij te sturen en langdurige begeleidingstrajecten mogelijk te maken. Cofinanciering vanuit verschillende niveaus – lokaal, Vlaams en federaal – versterkt die werking en laat toe om lokaal maatwerk te blijven bieden.

Conclusie: structureel versterken, blijven bijsturen en samenwerken

De ervaringen van de gemeenten tonen aan dat Actie 8 werkt: jongeren worden bereikt, begeleid en krijgen meer kansen om een kwalificatie te behalen. De inzet van middelen leidt tot concrete en zichtbare resultaten, zowel in de begeleiding zelf als in de bredere schoolomgeving. Maar succes vraagt om continuïteit.

Daarom pleiten lokale besturen voor:

- **Structurele verankering van de financiering**, om opgebouwde expertise en netwerken te behouden;
- **Ruimte voor innovatie en maatwerk**, om trajecten beter af te stemmen op de noden van jongeren;

- **Gerichte samenwerking met partners**, om externe expertise in te zetten waar nodig;
- **Langetermijndenken**, waarbij tijdelijke projecten evolueren naar robuuste structuren binnen het lokale beleid.

Gemeenten geven duidelijk aan: de strijd tegen ongekwalificeerde uitstroom stopt niet bij een projectoproep. Het vraagt visie, volgehouden inzet en blijvende middelen om jongeren echt perspectief te bieden.

9 Actie 9 - Begeleiding Kansengroepen naar de Arbeidsmarkt

Gemeenten begeleiden succesvol kansengroepen naar werk

78% van de gemeenten noemt de begeleiding van kansengroepen naar de arbeidsmarkt succesvol. Zij waarderen vooral de flexibiliteit van de Vlaamse middelen en de mogelijkheid om bestaande expertise in te zetten. 22% van de gemeenten blijft neutraal, vaak omdat er nog ruimte is voor verbetering.

Cofinanciering stimuleert innovatie en versterkt bestaande trajecten

De Vlaamse cofinanciering heeft een duidelijk positief effect:

- **56%** van de gemeenten innoveerde binnen de actie zelf
- **22%** zag een bredere impact op het gelijkekansenbeleid
- **17%** startte hun werking op dankzij de extra middelen
- **17%** kon bestaande trajecten voortzetten

De middelen maken het mogelijk om begeleiding op maat te organiseren voor diverse doelgroepen. Gemeenten werkten daarvoor samen met VDAB, OCMW's, werkgevers en organisaties zoals CBE LIGO.

Lokale expertise wordt versterkt en acties krijgen meer slagkracht

Dankzij jarenlange ervaring weten gemeenten goed hoe ze kansengroepen moeten begeleiden. De cofinanciering zorgt ervoor dat ze initiatieven kunnen verduurzamen, samenwerkingen versterken en nieuwe doelgroepen bereiken, zoals ouderen en personen met een beperking.

“Vanuit de stad doen we al een hele tijd heel wat inspanningen om kansengroepen te begeleiden naar de arbeidsmarkt. We hebben er dus ervaring mee, en bereiken de mensen die het nodig hebben.” -CS06

“Diverse lokale partners zetten in op deze actie en worden door het lokale bestuur ondersteund.” CS10

Sommige gemeenten konden hun beleid structureel versterken dankzij de gespreide middelen over meerdere jaren. Andere gaven aan dat opgebouwde expertise blijvend invloed heeft op hun sociaal beleid.

“Door de samenwerking met IGO en de inzet van de Sociale Dienst voor het thema tewerkstelling wordt hier heel erg op ingezet, maar we merken nog heel veel drempels op de reguliere arbeidsmarkt.” -G02

“De opgebouwde know-how heeft nu reeds een blijvende impact op de werking van het sociaal huis. -S06

We hopen onze meerwaarde in deze acties lokaal te hebben bewezen en dit geeft ons meer slagkracht om na de projectfase de vraag naar verduurzaming te stellen aan het lokaal bestuur. Tevens kregen we een aantal concrete handvaten aangereikt die we duurzaam kunnen implementeren.” -IGS 01

Lokale besturen stuiten op structurele obstakels

Tijdelijke middelen en gebrek aan samenhang beperken het effect van lokale trajecten

Hoewel veel lokale initiatieven rond arbeidsmarkttoeleiding positieve effecten opleveren, blijven gemeenten knelpunten signaleren die de duurzame impact ondermijnen. De meest voorkomende uitdagingen zijn:

- **Afhankelijkheid van tijdelijke subsidies**

Veel trajecten draaien op kortlopende projectmiddelen. Zodra de financiering stopt, verdwijnen de inspanningen, ook als ze goede resultaten opleverden. Dit zorgt voor discontinuïteit in de begeleiding van kwetsbare groepen.

“We zetten al in op het begeleiden van kansengroepen naar de arbeidsmarkt. Door één medewerker af te vaardigen die dit op zich neemt, weten we een heleboel mensen heel gericht te bereiken en verder te helpen.” -S07

“We behaalden onze KPI's en we konden activiteiten organiseren die we anders niet zouden organiseren.” -S08

- **Versnippering van initiatieven**

In verschillende gemeenten ontstaan waardevolle, maar kleinschalige acties. Door het gebrek aan onderlinge afstemming en een overkoepelend kader is er weinig samenhang. Dat maakt het moeilijk om leerervaringen te bundelen en op te schalen.

“Er is veel versnipperd aanbod, veel kleinschalige projecten en werkingen, hier mist focus, samenwerking en afstemming. Ligt voor een groot stuk aan de combinatie met andere subsidiestromen vanuit Europa, aanbod VDAB, enz. Het is onduidelijk waar de regie ligt “. CS05

- **Blijvende drempels op de arbeidsmarkt**

Ondanks inspanningen om kwetsbare groepen te begeleiden, botsen werkzoekenden nog vaak op gesloten deuren. Werkgevers blijven terughoudend om mensen met een afstand

tot de arbeidsmarkt kansen te bieden. Dit belemmert de uitstroom naar duurzame tewerkstelling.

Aanbevelingen voor sterkere impact

Meer zekerheid en samenwerking zijn nodig om kansengroepen blijvend te versterken

Om de begeleiding van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt steviger te verankeren, vragen gemeenten aandacht voor drie kernvoorwaarden:

- **Zorg voor stabiele, langdurige financiering**

Gemeenten willen werken op lange termijn. Dat vraagt middelen die niet stoppen zodra een project afloopt, maar die structureel inzetten op impact en continuïteit.

“De cofinanciering heeft ervoor gezorgd dat we bepaalde werkingen konden continueren na het wegvallen van ESF-middelen.” -CS06

“Aan de hand van deze middelen konden we extra medewerkers inzetten om meer mensen uit de doelgroep te bereiken. Deze acties waren dus succesvol. Waarom zijn ze niet zeer succesvol? Omdat we na de projectperiode terug minder arbeidskrachten kunnen inzetten én we vandaag nog steeds niet iedereen bereiken. -” IGS 01

- **Stem lokaal en bovenlokaal beleid beter op elkaar af**

Lokaal maatwerk is essentieel, maar vraagt ondersteuning vanuit een duidelijk en samenhangend bovenlokaal kader. Een afgestemde aanpak voorkomt overlappingen

- **Ondersteun werkgevers actief bij inclusief ondernemen**

Geef werkgevers de nodige tools en begeleiding om hun aanwervingsbeleid open te stellen voor kwetsbare profielen. Zo verlaag je drempels en vergroot je de instroom in reguliere jobs.

10 Actie 10 - Begeleiding kansengroepen naar ondernemerschap

Actie scoort positief bij deelnemende gemeenten

Vier gemeenten gaven feedback over deze actie. Geen enkele gemeente vond de actie onsuccesvol. De helft van de respondenten beoordeelde de actie neutraal. Eén gemeente vond de actie succesvol, een andere zelfs zeer succesvol. Dit wijst op een positieve algemene waardering.

Cofinanciering maakt het verschil

Twee gemeenten gaven aan dat ze de actie zonder extra middelen niet zouden hebben uitgevoerd. Voor de andere twee bood de cofinanciering ruimte om te vernieuwen. Bij één ging het om vernieuwing binnen deze specifieke actie, bij de andere om vernieuwing binnen het hele Plan Samenleven.

Middelen versterken structurele veranderingen

Gemeenten zetten de cofinanciering doelgericht in. Die gaf hen de kans om:

- **Meer mensen te bereiken:** Vooral groepen die moeilijk bereikbaar zijn, zoals vrouwen met een migratieachtergrond.
- **Beter te begeleiden bij de opstart:** Extra middelen verfijnden de bestaande werking, waardoor begeleiding bij ondernemerschap versterkt werd.
- **Gerichter te werken rond specifieke doelgroepen:** Gemeenten zetten sterker in op vrouwelijke ondernemers en ondernemende nieuwkomers.

“De middelen hebben een kans gecreëerd om doelgroepen te bereiken die anders mogelijk onderbelicht blijven, zoals vrouwen met een migratieachtergrond.” -CS07

“Er is een duidelijke toename in de focus op (toekomstige) vrouwelijke ondernemers en ondernemende nieuwkomers.” -S01

11 Actie 11 - Begeleiding naar werk door mentors

Overwegend positieve impact, met verschillen in lokale context

De mentorbegeleiding richting werk of opleiding wordt over het algemeen positief beoordeeld, al verschillen de resultaten naargelang de lokale context. In meerdere gemeenten leidde de actie tot een aantoonbare uitstroom van jongeren naar werk of opleiding. In andere bleef het bereik of de instroom beperkt.

Zo rapporteert één lokaal bestuur dat minstens twintig jongeren begeleid werden in een intensief traject dat ook een opvolging tot twaalf maanden na afloop voorziet. In een andere gemeente behaalde 66% van de begeleide jongeren en vrouwen werk na één jaar, oplopend tot 70% na anderhalf jaar. Deze cijfers wijzen op een duurzame impact van de begeleiding.

Tegelijk wordt de aanpak elders als uitdagender ervaren. In sommige contexten melden zich onvoldoende jongeren aan of voldoen ze niet aan de voorwaarden. Ook het vinden van geschikte mentoren vormt een knelpunt. In zulke gevallen is de impact beperkt gebleven en werd de actie in bepaalde gevallen stopgezet.

Cofinanciering als katalysator voor opstart en uitbreiding

De extra middelen vanuit Vlaanderen blijken van groot belang. Verschillende lokale besturen geven aan dat de mentorwerking zonder cofinanciering niet zou zijn opgestart. De financiële impuls maakte het mogelijk om meer trajecten aan te bieden en een intensievere begeleiding op te zetten.

Structurele verankering is wisselend

In sommige gemeenten groeide de mentorwerking uit tot een vast onderdeel van het activeringsbeleid. De actie biedt daar een aanvulling op het bestaande aanbod, vooral voor jongeren met migratieachtergrond. In andere gemeenten bleef de impact eerder beperkt tot een tijdelijke opschaling van de werking, zonder beleidsmatige verankering.

Een bestuur verwoordt het als volgt:

“Dankzij de subsidies konden we de begeleiding structureel verankeren in ons lokaal activeringsbeleid. Het vult een hiaat op, vooral voor jongeren met migratieroots.” -CS07

In enkele gevallen leidde een combinatie van lage instroom en praktische belemmeringen tot de beslissing om de actie stop te zetten.

We vinden te weinig jongeren uit de vooropgezette doelgroep gemotiveerd om deel te nemen aan het traject/te weinig jongeren voldoen aan de randvoorwaarden om te kunnen deelnemen. Soms vinden we wel jongeren maar geen mentor. -S01

Conclusie

Mentorbegeleiding naar werk of opleiding toont in verschillende gemeenten duidelijk potentieel, zeker wanneer er voldoende instroom, lokale draagkracht en geschikte mentoren zijn. De Vlaamse cofinanciering wordt door alle betrokken besturen als waardevol ervaren, en was in sommige gevallen cruciaal voor de opstart. De structurele verankering verschilt echter sterk per lokaal bestuur. Dit onderstreept het belang van een realistische inschatting van de lokale context bij het opzetten van mentortrajecten.

12 (Actie 12 - Sociaal netwerk nieuwkomers versterken)

Deze actie werd niet gefinancierd met middelen van Plan Samenleven. Lokale besturen zetten hier wel op in met eigen middelen. Cf. Infra ‘Op welke acties zet je bestuur in zonder cofinanciering van Vlaanderen?’.

13 Actie 13 - In contact brengen met sport

Overwegend positieve evaluatie van de actie

Actie 13 ‘In contact brengen met sport’ wordt als bijzonder succesvol beoordeeld. Maar liefst 90% van de respondenten gaf een positieve evaluatie: 56% noemt de actie succesvol, 34% zelfs zeer succesvol. Geen enkele respondent vond de actie minder of onsuccesvol. Dat wijst op een brede erkenning van de impact, zowel in kwantiteit als kwaliteit.

Breder en toegankelijker sportaanbod

Dankzij de extra middelen zetten gemeenten sterk in op een divers en laagdrempelig sportaanbod. Er kwamen nieuwe sportactiviteiten voor doelgroepen die anders moeilijk bereikt worden, zoals OKAN-leerlingen, kinderen met een beperking en jongeren met een migratieachtergrond. Sport werd ook bewust ingezet in kwetsbare wijken of voor specifieke doelgroepen, zoals meisjes met buitenlandse roots.

Voorbeelden tonen een breed palet aan initiatieven: gestructureerde fietslessen, zwemlessen, G-sport, prikkelarme sportkampen ts. De aanpak was vaak duurzaam, met oog voor structurele verankering, bijvoorbeeld via train-de-trainer-trajecten.

“De toegekende middelen gaven ons de kans om extra aanbod te creëren voor de doelgroepen. De OKAN-leerlingen krijgen vanaf het schooljaar 2024-2025 gestructureerd fietsles en krijgen daarenboven jaarlijks een kennismaking met innovatieve sporten. Verder gaan we zwemlessen introduceren in het schooljaar Tenslotte worden sportclubs gestimuleerd om hun deuren open te zetten voor andere doelgroepen” -CS01.

Lokale samenwerking verlaagt drempels

Sportdiensten werkten intensief samen met scholen, welzijnsorganisaties en sportclubs. Brugfiguren en outreachend werk bleken essentieel om kinderen en jongeren toe te leiden naar sport. Via Uitpas, participatiereglementen en subsidies werd deelname financieel toegankelijker gemaakt. Tegelijk kregen sportclubs ondersteuning om inclusiever te werken.

De samenwerking zorgde voor een versterkt netwerk en bredere betrokkenheid. Zo leidde dit tot grotere bewustwording over het belang van diversiteit en inclusie, ook bij sportverenigingen.

De actie ‘In contact brengen met sport’ heeft in onze gemeente geleid tot een verhoogde participatie van kinderen en jongeren uit kwetsbare doelgroepen in sportactiviteiten. Door de samenwerking met lokale sportverenigingen en de inzet van buurtwerkers werden drempels zoals financiële belemmeringen en taalbarrières actief aangepakt...” -G05

Nood aan maatwerk en afstemming

Hoewel het aanbod breed en vernieuwend was, blijft het reguliere sportaanbod soms onvoldoende afgestemd op de noden van kwetsbare groepen. Gemeenten geven aan dat kinderen met een beperking, jongeren met migratieachtergrond of nieuwkomers specifieke ondersteuning nodig hebben. Structurele begeleiding en verdere sensibilisering van sportaanbieders blijven dus nodig.

Ouderbetrokkenheid blijkt ook een belangrijke hefboom voor duurzame participatie. Enkele gemeenten zetten in op sport als middel om met gezinnen in contact te komen en hen toe te leiden naar andere vrijetijdsmogelijkheden.

“Binnen deze actie hebben we zowel in groep als individueel kunnen te werk gaan... Door vanuit de verschillende perspectieven te gaan kijken hebben we ook gemerkt dat het ‘reguliere’ aanbod niet altijd aansluit bij de noden van de potentiële deelnemers. Hier liggen nog verdere kansen om dit te gaan verbeteren...” S03

“De begeleiding van de thematisch ondersteuner AgII heeft de sportverenigingen bewust gemaakt van de drempels die kwetsbare gezinnen ervaren om deel te nemen.”- G02

Cofinanciering als katalysator

De cofinanciering vanuit Vlaanderen speelde een sleutelrol. Voor 29% van de respondenten was deze financiering zelfs noodzakelijk om de actie te starten. Nog eens 52% gebruikte de middelen om innovaties binnen de actie zelf mogelijk te maken. De steun gaf ook impulsen aan andere beleidsdomeinen zoals gelijke kansen, integratie en het Plan Samenleven. Gemeenten geven aan dat zonder deze extra middelen veel initiatieven minder uitgebreid of zelfs helemaal niet waren gerealiseerd. In sommige gevallen leidde de actie zelfs tot een breder lokaal draagvlak voor inclusief sportbeleid.

“Aangezien er in onze gemeente een zeer grote kansarmoede heerst en er een zeer hoog aantal nieuwkomers/mensen met migratieachtergrond woont, is er zeer veel aandacht nodig voor deze kansengroepen. De cofinanciering zorgt ervoor dat sport een belangrijk en blijvend hulpmiddel wordt om mensen samen te brengen.” -S09

Blijvende uitdagingen en toekomstgericht werken

De initiatieven bereikten veel nieuwe sporters, maar het behouden van deelname blijft een uitdaging. Factoren zoals taal, geld, of een gebrek aan aansluiting bij het aanbod spelen hierbij een rol. Sommige gemeenten geven aan dat het contact leggen eenvoudiger is dan het engagement op lange termijn behouden.

Zonder blijvende financiële steun vrezen gemeenten dat de opgebouwde aandacht en samenwerking zullen verslappen. Ze pleiten daarom voor blijvende ondersteuning vanuit Vlaanderen en voor structurele verankering binnen het lokale beleid.

“Door de opgedane ervaringen is het lokaal beleid beter uitgerust om drempelverlagende initiatieven te organiseren en verder te ontwikkelen. Deze actie heeft niet alleen bijgedragen aan de participatie van kwetsbare doelgroepen, maar ook aan een bredere bewustwording binnen sportverenigingen over het belang van inclusie. Er kunnen echter nog inspanningen geleverd worden om dit verder uit te breiden” - G05

Conclusie

Actie 13 heeft duidelijk bijgedragen aan meer sportparticipatie onder kwetsbare doelgroepen in Vlaanderen.

- Gemeenten benutten de middelen om nieuwe initiatieven op te zetten, structureel samen te werken en drempels weg te nemen.
- De cofinanciering was daarbij meer dan een extraatje: ze fungeerde als katalysator voor innovatie, samenwerking en beleidsverbreding.
- Tegelijk tonen de ervaringen aan dat structurele verankering, afstemming op maat en blijvende ondersteuning nodig zijn om de effecten op lange termijn te behouden

- Deze actie biedt een sterke basis voor verdere, duurzame inspanningen om sport toegankelijk te maken voor iedereen. Blijvende ondersteuning is een noodzaak.

“Er zijn wel wat knelpunten naar boven gekomen waarop verder kan ingespeeld worden. het in contact brengen is vaak niet de moeilijkheid, het contact behouden en verankeren is vaak de moeilijkheid. Ook hierop werd met deze middelen ingezet en bekeken hoe we dit kunnen ondervangen. Dit traject is nog niet volbracht. Heel veel gaat ook breder op, zijnde in contact brengen met vrije tijd ipv. enkel sport.” -S03

“Onze projectmedewerkers zorgen ervoor dat deze actie aandacht blijft krijgen. Wanneer deze impuls wegvalt, zal de aandacht verslappen. Ongetwijfeld zal een aantal sportclubs ook zonder deze impuls aandacht blijven hebben voor de kwetsbare doelgroep die ondertussen lid is van de vereniging, maar hoe groot die impact ondertussen al is, is moeilijk in te schatten.” -S06

14 Actie 14 - In contact brengen met bedrijfsleven

De actie ‘jonge personen met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt’ n contact brengen met het bedrijfsleven wordt door de meeste deelnemende gemeenten als succesvol ervaren. In totaal tekenden 32 besturen in op deze acties. De respondenten over deze actie zijn overwegend positief, met geen extreme uitschieters – er zijn geen meldingen van ‘zeer succesvolle’ of ‘onsuccesvolle’ ervaringen.

Toch laat een kleine minderheid een minder enthousiaste evaluatie horen. Deze terughoudendheid lijkt vaak te maken te hebben met beperkingen in bereik of maatwerk, wat suggereert dat de impact van de actie bij sommige gemeenten nog niet volledig tot zijn recht komt.

Cofinanciering is onmisbaar en stimuleert vernieuwing

De toegevoegde waarde van cofinanciering blijkt uit de respons van de gemeenten. Voor velen was het de doorslaggevende factor om met de actie te starten.

43% van de gemeenten geeft aan dat ze zonder extra middelen de actie niet zouden hebben uitgevoerd.

“Zonder cofinanciering zouden we deze actie niet hebben kunnen opstarten.” (S011)

Deze cijfers illustreren de cruciale rol van bijkomende financiering bij het mogelijk maken van projecten die anders buiten het bereik van de reguliere werking vallen.

29% gebruikte de extra middelen om binnen de actie te vernieuwen. Cofinanciering werkt hier als hefboom voor innovatie: nieuwe methodes, partnerschappen en activiteiten konden Samengevat blijkt cofinanciering niet enkel een financieel duwtje in de rug, maar een voorwaarde voor vernieuwing, verbreding en het duurzaam verankeren van de actie binnen de lokale context.

Gemeenten vragen meer ruimte voor maatwerk en innovatie

Hoewel de actie in veel gevallen goed ingebed is in bestaande structuren, signaleren enkele gemeenten een nood aan vernieuwing. De huidige werking steunt vaak op bestaande samenwerkingen of initiatieven, waardoor de ruimte voor innovatie soms beperkt blijft.

“Op dit moment baseren we deze actie op bestaande activiteiten. Het is belangrijk om extra initiatieven te ontwikkelen en bijkomende samenwerkingen aan te gaan.”

Daarnaast blijkt het in bepaalde contexten moeilijker om specifieke doelgroepen effectief te bereiken. Er is minder ruimte om de aanpak aan te passen aan lokale noden, wat de effectiviteit van de toeleiding kan beperken.

“Het is moeilijker om met deze actie onze doelgroepen te bereiken. Er is minder ruimte voor maatwerk, waardoor de toeleiding beperkt blijft.” -CS07

Deze signalen onderstrepen het belang van voldoende flexibiliteit binnen het kader van de actie, zodat gemeenten kunnen inspelen op hun unieke demografische en economische realiteit.

Jongeren leren het bedrijfsleven op een toegankelijke manier kennen

In verschillende gemeenten werd de actie aangegrepen om jongeren niet alleen in contact te brengen met werkgevers, maar ook om hen actief te laten kennismaken met diverse facetten van het bedrijfsleven.

“We hebben het vooropgestelde aantal jongeren niet alleen in contact gebracht met het bedrijfsleven, maar ook met verschillende aspecten ervan.”

Dergelijke initiatieven dragen bij aan het vergroten van het arbeidsmarktinzicht van jongeren, wat hun kansen op duurzame tewerkstelling verhoogt. De actie overstijgt hier haar oorspronkelijke opzet en krijgt een educatieve, oriënterende functie.

Extra middelen zorgen voor verbreding van acties

Een belangrijk voordeel van de cofinanciering is dat gemeenten de actie konden integreren in hun reguliere werking, en zelfs verder konden uitbouwen.

“Dankzij extra middelen kunnen we binnen onze reguliere werking extra acties opzetten die de toeleiding naar werkgevers versterken, zoals jobdates met VDAB, interimkantoren en jobbeurzen.” -G01

Deze verbreding draagt bij aan een structurele verankering van de actie binnen het lokale tewerkstellingsbeleid. De verbinding met bestaande netwerken en partners – zoals VDAB en interimsectoren – maakt de initiatieven robuuster en meer toekomstgericht.

Structurele impact reikt verder dan individuele trajecten

In sommige gemeenten leidde de actie niet alleen tot succesvolle individuele begeleiding, maar ook tot een bredere structurele impact.

Conclusie

De actie In contact brengen met het bedrijfsleven toont zich in de praktijk als een betekenisvol instrument dat gemeenten toelaat om jongeren actief naar de arbeidsmarkt toe te leiden. De meerwaarde van cofinanciering is duidelijk: het maakt opstart mogelijk, stimuleert innovatie en draagt bij aan structurele verankering.

Toch vragen gemeenten meer ruimte voor maatwerk en vernieuwing. De impact van de actie kan groeien als lokale besturen meer flexibiliteit krijgen om in te spelen op hun eigen context en doelgroepen.

Deze bevindingen onderstrepen het potentieel van de actie als motor voor sociale inclusie én economische ontwikkeling – mits voldoende ondersteuning, partnerschap en lokale autonomie

15 Actie 15 – Brug leggen naar onderwijs

Sterke impact en breed draagvlak

De actie *Brug leggen naar onderwijs* werd door lokale besturen in Vlaanderen duidelijk als een succes ervaren. Het was ook de populairste actie in Plan Samenleven 138 lokale besturen tekenden hierop in. Uit de evaluatie blijkt dat 94% van de respondenten de actie positief beoordeelt. 39% noemt ze zeer succesvol, 55% succesvol. Slechts 5% bleef neutraal en geen enkele gemeente beoordeelde de actie als minder of onsuccesvol. Deze cijfers tonen aan dat de aanpak niet alleen breed gedragen wordt, maar ook reële impact heeft op het terrein. Naast de cijfers illustreren talrijke praktijkvoorbeelden hoe de actie bijdraagt aan sterkere verbindingen tussen gezinnen, onderwijs en welzijn.

“Dankzij de extra brugfiguur hebben we niet alleen ons beoogde doel van het aantal individueel bereikte gezinnen gehaald, maar zelfs ruimschoots overschreden. Dit toont aan dat de uitbreiding van het team een directe positieve impact had op het aantal gezinnen dat wij konden ondersteunen en bereiken. Door de intensievere begeleiding hebben wij daarnaast ook een verhoogde kwaliteit van dienstverlening kunnen aanbieden aan cliënten én scholen, met een persoonlijke ondersteuning die bij beiden beter aansluit. Vanuit deze ondersteuning groeiden extra projecten zoals huiswerkondersteuning aan huis, de uitrol van huiswerkklassen in elke school, inzet op warme transities adhv nieuwe concrete acties, uitbreiding van de oudergroepen enz...” -S09

Cofinanciering als hefboom voor vernieuwing en uitvoering

De cofinanciering speelde een belangrijke rol in het realiseren van deze actie. Voor veel gemeenten vormden de extra middelen een noodzakelijke voorwaarde om te starten of hun aanpak te vernieuwen.

Ruim de helft van de respondenten (59%) gaf aan dat de cofinanciering hen toeliet om binnen de bestaande werking te vernieuwen. Er werd geëxperimenteerd met nieuwe werkvormen, bijkomend personeel ingezet of de samenwerking met externe partners versterkt.

Voor 38% van de gemeenten was de financiële impuls zelfs cruciaal om met de actie te kunnen starten. Zonder deze steun zou de uitvoering beperkt of onmogelijk geweest zijn.

De middelen hadden bovendien een bredere impact: 38% van de respondenten gaf aan dat de cofinanciering ook het gelijkekansenbeleid versterkte, bijvoorbeeld door kinderen met een beperking gericht te ondersteunen. Daarnaast stimuleerde de financiering ook initiatieven binnen het integratiebeleid (22%) en andere acties van het Plan Samenleven (19%).

“Er zijn fundamenten gelegd voor een structureel overleg met actoren onderwijs, welzijn en integratie. Er is een heropleving van De katrol werking gebeurt. Echter is dit laatste nog niet structureel ingebed. Vele zaken die vanuit deze actie ontstaan zijn, zullen moeilijk verder te zetten zijn zonder de cofinanciering.” - S10

Brugfiguren als sleutelement

Dankzij de cofinanciering konden veel gemeenten extra brugfiguren inzetten. Die brugfiguren bleken essentieel in het versterken van de relatie tussen kwetsbare gezinnen, scholen en hulpverlening. Ze hielpen ouders bij inschrijvingen, oudercontacten, administratieve vragen en huisbezoeken. Hun aanwezigheid zorgde voor een groter bereik en betere samenwerking tussen betrokken actoren.

Verschillende gemeenten meldden dat ze dankzij de extra middelen niet alleen hun doelen haalden, maar ook meer gezinnen en scholen bereikten dan oorspronkelijk voorzien. Ook in kleinere gemeenten maakte de actie een duidelijk verschil.

“Als stad hebben we kunnen experimenteren en proeven van de positieve impact van het brugfigurenprogramma. Het leggen van de brug tussen ouders, school en welzijnspartners is van grote waarde. Dit programma heeft bijgedragen aan het versterken van ouderbetrokkenheid, het ondersteunen van ouders in hun onderwijsondersteunende rol als ouder en het verbeteren van de samenwerking tussen scholen en kwetsbare gezinnen. Dankzij de brugfiguren vinden ouders sneller de weg naar de juiste ondersteuning. Brugfiguren zijn neutrale tussenpersonen die vanuit een vertrouwensband erin slagen om bruggen te bouwen tussen kwetsbare gezinnen, de school en welzijnspartners.” - CS10

- *“In twee van de vier deelnemende gemeenten wordt er voorzien in huiswerkbegeleiding en in één gemeente wordt er tevens voorzien in contextbegeleiding bij kwetsbare anderstalige gezinnen thuis. De brugfiguur die werd aangenomen ikv Plan Samenleven gaf bepaalde anderstalige gezinnen ondersteuning tijdens oudercontactmomenten en tijdens toelidingsgesprekken werd er info gegeven over aanmeldingen en inschrijvingen voor zowel het basis als secundair onderwijs” - IGS 02*

Samenwerking tussen onderwijs, ouders en welzijn versterken

Brugfiguren functioneren als neutrale tussenpersonen en slagen erin om bruggen te bouwen tussen gezinnen, onderwijs en welzijnspartners. Door hun inzet kon de samenwerking tussen verschillende diensten structureel versterkt worden. Zo vermeldten gemeenten onder meer

intensievere samenwerking met initiatieven zoals Home Start, of het opzetten van proefprojecten rond inclusie en ouderbetrokkenheid.

"Aanwerving van brugfiguren in het secundair onderwijs zorgt ervoor dat veel nieuwe hulpvragen en gezinnen via scholen bereikt en ondersteund worden." -CS03.

Professionele versus vrijwillige brugfiguren

In de uitvoering van de actie werkten sommige gemeenten met professionele brugfiguren, andere met vrijwilligers, of met een combinatie van beide. Beide modellen hebben hun waarde, maar uit de praktijk blijkt dat professionele brugfiguren over het algemeen meer effect hebben.

Professionals zijn vaak ingebed in een school, lokaal bestuur of welzijnsdienst en kunnen op structurele en duurzame wijze werken. Ze zorgen voor continuïteit en versterken het netwerk tussen gezinnen, onderwijs en welzijn.

Vrijwilligers bieden vooral meerwaarde in laagdrempelige ondersteuning, zoals huiswerkbegeleiding of taalbuddy-werking. Tegelijk geven meerdere gemeenten aan dat het moeilijk is om voldoende vrijwilligers te vinden én langdurig te engageren. Vrijwillige brugfiguren vragen bovendien een stevige omkadering door professionals.

"Deze actie verloopt minder goed... het is niet eenvoudig om vrijwilligers te vinden die als brugfiguur willen fungeren." -G10

"We hebben een andere manier van werken uitgetoetst: de extra ingezette brugfiguren zijn niet ingebed op een school, maar school overschrijdend. Beide modellen hebben hun sterktes en zwaktes, het is goed dat ze naast elkaar kunnen bestaan." -S01

"Dankzij deze middelen konden we starten met het project schoolcoaches. We konden samenwerken met Arktos als brugorganisatie om vrijwilligers kwalitatief te ondersteunen." -IGS04

Structurele verankering is noodzakelijk

Hoewel de resultaten van de actie positief zijn, leeft er bij veel gemeenten bezorgdheid over de toekomst. De continuïteit van het project staat of valt met verdere financiering. Gemeenten geven aan dat de werking duurzaam is en impact heeft, maar dat ze zonder bijkomende middelen geen garantie kunnen bieden op verderzetting of uitbreiding.

Zonder structurele inbedding dreigt de opgebouwde werking te verdwijnen, met als gevolg dat kwetsbare gezinnen opnieuw de aansluiting met onderwijs verliezen. Verschillende lokale besturen werken intussen aan nieuwe projecten om het belang van brugfiguren aan te tonen en hopen dat deze inspanningen kunnen bijdragen aan een meer duurzame aanpak binnen het lokaal beleid.

"Het is duidelijk dat het brugfiguren-project een duurzaam karakter heeft en dus verdergezet zal worden. Het is echter nog niet duidelijk welke middelen gebruikt zullen worden om het project verder te zetten zonder cofinanciering." -S06

"Indien de subsidies van Vlaanderen worden stopgezet, zal de impact op lange termijnbeperkt blijven. Structurele verankering kan enkel verdergezet worden mits verdere personele inzet." S05

"Zonder extra financiering kunnen we hier niet langer op inzetten, we hebben hier geen financiële middelen voor." G06

"Hopelijk kunnen we zonder cofinanciering ook middelen genereren voor de voortgang van het project, maar dit is onzeker. -G07

Conclusie

De actie *Brug leggen naar onderwijs* heeft in heel Vlaanderen bewezen dat investeren in brugfiguren loont. De impact op ouderbetrokkenheid, onderwijsdeelname en samenwerking tussen diensten is overtuigend. Gemeenten slaagden erin meer gezinnen en scholen te ondersteunen, en deden dit op een vernieuwende en doelgerichte manier.

Toch blijft structurele verankering de grote uitdaging. Zonder blijvende financiering riskeren lokale besturen waardevolle initiatieven stop te zetten. De actie toont dat er op lokaal niveau veel mogelijk is, maar vraagt ook om engagement op Vlaams niveau om deze aanpak duurzaam te borgen.

16 Actie 16 – Lokaal actieplan straatintimidatie

Dertien lokale besturen engageerden om een lokaal actieplan te ontwikkelen. Alle zeven respondenten beoordelen de actie als succesvol. Er zijn geen negatieve of neutrale scores. Deze unanimititeit bevestigt het belang en de relevantie van het actieplan, al blijft voorzichtigheid geboden door de beperkte steekproef (n=7).

Vlaamse cofinanciering als noodzakelijke hefboom

De Vlaamse cofinanciering via Plan Samenleven was voor 43% van de respondenten cruciaal om de actie überhaupt te kunnen starten. Voor 57% bood de steun ook ruimte om te experimenteren met innovatieve methoden. Eén op de zeven respondenten koppelt de actie bovendien aan het bredere gelijke kansenbeleid.

Zes strategische succesfactoren

1 Data gedreven werken

Een onderbouwde aanpak begint met inzicht in het probleem via data en analyse.

"Aan de hand van de middelen van Plan Samenleven werd in het eerste jaar kwalitatief en kwantitatief in kaart gebracht via het Safer Cities project ... Het platform resulteerde in een beleidsaanbevelingenrapport dat we als basis gebruikten voor het actieplan." CS06

2 Integrale en geïntegreerde aanpak

Succesvolle gemeenten bouwen een samenhangend geheel van maatregelen uit waarin preventie, handhaving en sensibilisering elkaar versterken.

"Er is een uitgebreid en geïntegreerd actieplan geïmplementeerd, waarbij is gekozen voor innovatie in de acties en participatie van de betrokken groepen." – CS04

“Met deze actie is een integrale en geïntegreerde aanpak van straatintimidatie (en onveiligheidsgevoel) ontwikkeld. Samenwerking tussen verschillende diensten en partners zorgen voor een coherent verhaal. Het actieplan is van onderuit (dankzij Plan International) opgebouwd.” – S08

3 Participatie en samenwerking

Deelnemende besturen zetten sterk in op samenwerking met lokale actoren, zoals politie, onderwijs en welzijn.

“In het tweede jaar hebben we een werkgroep met relevante partners opgestart ondersteund door Plan International, waarbij we samen nadachten over de verschillende werkdomeinen in kader van grensoverschrijdend gedrag en het uitvoeren van onze acties.” – CS06

“Samenwerking tussen verschillende diensten en partners zorgen voor een coherent verhaal.” – CS08

“Politie werd in eerste instantie geïnformeerd, samen met hen werden knelpunten blootgelegd en wettelijke mogelijkheden om op te treden opgesteld. .../... We konden de brug leggen tussen politie en onderwijs ...” –S05

“Er is een actieplan straatintimidatie ... - vormen en onderhouden van een netwerk van professionals en partners rond straatintimidatie.” – CS02

4 Innovatie, training en nieuwe methodieken

Gemeenten investeren in de opleiding van professionals en ontwikkelen nieuwe vormen van aanpak.

“... waarbij is gekozen voor innovatie in de acties ...” – CS04

“Politie zal de sensibiliseringscampagne haatspraak mee uitdragen, hun onthaalmedewerkers een vorming laten volgen en in een volgend stadium ook wijkagenten een vorming laten volgen. ... Om de band tussen politie en jongeren te verbeteren creëerden we al een breed draagvlak bij de politie.” – S05

“... jaarlijks acties voor professionals en burgers ondernemen om hen te informeren, sensibiliseren en/of weerbaar te maken tegen straatintimidatie.” – CS02

5 Communicatie en campagnevoering

Effectieve communicatie versterkt het beleid, vooral wanneer campagnes participatief worden opgezet.

“Een communicatiecampagne werd ook participatief opgesteld en uitgerold.” – CS06

“Heel wat acties binnen Plan Samenleven worden samen met acties straatintimidatie uitgerold: zoals de sensibiliseringscampagne haatspraak ...” – S05

6 Middelen en ondersteuning als katalysator

De aanwezigheid van middelen is doorslaggevend voor het opzetten en uitvoeren van het actieplan.

“Aan de hand van de middelen van Plan Samenleven werd in het eerste jaar kwalitatief en kwantitatief in kaart gebracht via het Safer Cities project waar we als stad nog op moeten inzetten. Het platform resulteerde in een beleidsaanbevelingenrapport dat we als basis gebruikten voor het actieplan. Het actieplan bevat een alomvattende aanpak van grensoverschrijdend gedrag. In het tweede jaar hebben we een werkgroep met relevante partners opgestart ondersteund door Plan International, waarbij we samen nadachten over de

verschillende werkdomeinen in kader van grensoverschrijdend gedrag en het uitvoeren van onze acties. Een communicatiecampagne werd ook participatief opgesteld en uitgerold. – CS06

“Cofinanciering zorgt ervoor dat actieplan kon ontwikkeld worden, kader en doelstellingen uitgewerkt werden en concrete uitrol van start kon gaan. Zou zonder deze middelen geen mogelijkheid geweest zijn.” – CS03

“Met de middelen van plan samenleven konden we inspelen op lokale noden. .../.... Ook door Safercities van Plan International Vlaams uit te rollen en stabiel voor alle jaren aan te bieden kunnen lokale overheden het mee gebruiken. – CS07

Cofinanciering gaf stimulans voor verankering in lokaal beleid

De Vlaamse cofinanciering draagt bij aan structurele verankering op lokaal niveau. Gemeenten rapporteren:

- Een transitie van losse initiatieven naar geïntegreerd beleid
- Structurele samenwerking met partners
- Een bredere maatschappelijke impact, met linken naar gelijke kansen en veiligheid
- De behoefte aan meer inhoudelijke afstemming bij communicatiecampagnes

Beleidsaanbevelingen

- **Behouden en versterken van de Vlaamse cofinanciering**, gezien de impact op lokale beleidsontwikkeling
- **Stimuleren van samenwerking met inhoudelijke experts** bij communicatiecampagnes
- **Ondersteunen van lokale kennisdeling en capaciteitsopbouw**
- **Verdiepen van monitoring en evaluatie**, idealiter bij een bredere groep respondenten

Conclusie

De combinatie van lokale betrokkenheid, strategische beleidskeuzes en Vlaamse ondersteuning zorgt voor een succesvolle en duurzame aanpak van straatintimidatie. Gemeenten vragen om structurele steun, inhoudelijke afstemming en kennisdeling om het beleid verder te verdiepen en uit te rollen.

17 Actie 17: Opleiden in het omstaandersprincipe

Omstaanderstrainingen versterken lokale weerbaarheid tegen discriminatie

Trainingen krijgen brede waardering

Tweeënvijftig lokale besturen engageerden zich voor omstaanderstrainingen. De omstaanderstrainingen krijgen overwegend positieve evaluaties van deelnemende gemeenten. Geen enkele respondent vond de actie onsuccesvol. **69% noemt de trainingen (zeer) succesvol.** De overige 31% beoordeelt de actie als neutraal, zonder uitgesproken positieve of negatieve ervaring.

Lokale besturen waarderen vooral de **impact op het sensibiliseren rond grensoverschrijdend gedrag, discriminatie en micro-agressies**. De trainingen spreken een breed publiek aan: van professionals en vrijwilligers tot burgers en scholieren. In meerdere steden groeit het aanbod op vraag van deelnemers en partners.

“Deelnemers gaven terug dat ze veel aan de training hadden en dat ze twee keer gingen nadenken over hoe ze reageren. Ze beseffen hoe belangrijk het is om die eerste stap te zetten.”
CS10

Vlaamse cofinanciering maakt het verschil

De extra Vlaamse middelen blijken essentieel. **Drie op de vier gemeenten geven aan dat ze zonder cofinanciering de trainingen niet hadden kunnen organiseren**. Dat toont hoe cruciaal deze steun is voor het realiseren van gelijke kansenbeleid.

Daarnaast **stimuleert de financiering innovatie**: een derde van de respondenten kon hiermee nieuwe impulsen geven aan het bredere integratiebeleid. Toch blijft de inzet voornamelijk binnen bestaande beleidslijnen; slechts 8% gebruikte de middelen specifiek voor nieuwe acties binnen het Plan Samenleven.

Groei en uitdagingen

Hoewel veel gemeenten hun KPI's behalen, blijven er aandachtspunten:

- **Structurele inbedding** is niet overal gegarandeerd. Lokale besturen zoeken manieren om de trainingen duurzaam te verankeren in hun beleid.
- **Doelgroepen bereiken** is soms moeilijk. Vooral jongeren, bepaalde gemeenschappen of burgers met minder affiniteit tot het thema blijven ondervertegenwoordigd.
- **Samenwerkingen met scholen en bedrijven** worden als kans gezien om het bereik te vergroten en het aanbod te verbreden.

“We gaan ons nu proberen meer te richten op scholen en bedrijven om ons bereik verder te verhogen.” -CS07

Lokale verankering krijgt vorm

Meerdere gemeenten zetten stappen naar verduurzaming. Ze **leiden eigen trainers op**, ontwikkelen **interactieve formats zoals inleefateliers** en verankeren het omstaandersprincipe in hun bredere beleid. Oostende en andere steden tonen hoe lokale capaciteit wordt opgebouwd voor blijvende impact.

“In 2024 werden 13 professionals opgeleid tot trainer. Zij bereikten al meer dan 260 inwoners. In 2025 komen daar nog 12 trainers bij.” -CS02

Conclusie

De omstaanderstrainingen dragen bij aan een veiligere en meer inclusieve samenleving. Dankzij Vlaamse cofinanciering kregen vele gemeenten de kans om dit aanbod uit te bouwen. Die steun was niet alleen noodzakelijk voor de uitvoering, maar bood ook ruimte voor vernieuwing.

Lokale besturen zijn gemotiveerd om deze aanpak verder te verduurzamen. Zonder blijvende ondersteuning blijven structurele verankering en uitbreiding naar nieuwe doelgroepen echter onzeker.

18 Actie 18: Lokaal actieplan integrale toegankelijkheid

Actie 18 zette lokale besturen ertoe aan om werk te maken van een actieplan voor integrale toegankelijkheid. Veertien plannen worden ontwikkeld. Lokale kregen de kans om concrete maatregelen te nemen die de toegankelijkheid van hun infrastructuur, communicatie en dienstverlening verbeteren. De evaluatie van deze actie toont aan dat veel gemeenten erin slaagden om tastbare resultaten te boeken, vooral dankzij financiële steun vanuit Vlaanderen en een sterke samenwerking tussen verschillende diensten.

Positieve beoordeling en duidelijke meerwaarde

De meeste lokale besturen zijn tevreden over hun deelname aan Actie 18. 63% van de respondenten noemt de actie succesvol, 13% zelfs zeer succesvol. Slechts een klein deel (13%) beoordeelt de actie als minder succesvol. Niemand vond de actie volledig onsuccesvol, wat wijst op een brede erkenning van de impact. Die impact werd nog versterkt door de cofinanciering van de Vlaamse overheid: 57% van de gemeenten geeft aan dat de extra middelen hen de ruimte gaven om te vernieuwen. Voor 43% was de financiering zelfs noodzakelijk om de actie op te starten. Daarnaast zegt 14% dat de steun ook bijdroeg aan bredere vernieuwing binnen het gelijkekansenbeleid.

Wat werkte goed?

De acties die gemeenten uitvoerden, zijn divers en raken meerdere domeinen. Verschillende succesfactoren springen in het oog:

- **Beleidsdraagvlak dankzij Vlaamse subsidies:** Gemeenten geven aan dat de steun van Vlaanderen het thema toegankelijkheid op de kaart zette en intern beleidsmatig draagvlak creëerde. De subsidies maakten het ook mogelijk om extra personeel aan te werven of in te zetten.

"Enkel al het feit dat de Vlaamse regering inspanningen op dit vlak subsidieert, geeft de boodschap op lokaal niveau dat dit een belangrijk thema is. Dus dit geeft beleidsmatig extra draagvlak op lokaal niveau." -CS06

"Via actieplan 18 hebben we extra personeelskracht kunnen inzetten voor het thema toegankelijkheid, wat ons in staat stelde om bijkomende acties te realiseren." - CS07

- **Samenwerking binnen het lokaal bestuur:** Toegankelijkheid vraagt een horizontale aanpak. Gemeenten ondervonden dat samenwerking tussen afdelingen cruciaal was, en het lerend netwerk hielp hen om goede praktijken uit te wisselen en nieuwe ideeën op te doen.
- **Concreet uitgerolde acties:** Veel gemeenten vertaalden hun plannen naar zichtbare resultaten. Ze investeerden in toegankelijke infrastructuur zoals aangepaste

speelpleinen, sportvoorzieningen en wandelpaden. Ze werkten aan duidelijke, inclusieve communicatie via toegankelijke websites en informatiekaarten. Ook dienstverlening werd onder de loep genomen: medewerkers kregen vorming, evenementen werden gescreend op toegankelijkheid en er kwamen praktische initiatieven zoals 'bellende vlakken' bij handelszaken.

"De stadsdiensten die instaan voor de bouwprojecten en projecten aan het openbaar domein worden intussen ondersteund door de toegankelijkheidsambtenaar en door Inter, voor advies, trajecten en labeltrajecten. Voor onze nieuwe sportinfrastructuur werd het akkoord verkregen om voor een label ++ te gaan op vlak van de toegankelijkheid." -S05

"Organisatie van 4 inleefsessies voor de baliemedewerkers aan het onthaal door de collega's van team Taal, waarbij de medewerkers ondergedompeld werden in de leefwereld van personen met een zichtbare beperking (fysieke toegankelijkheid voor blinden, personen in een rolstoel ...)." - CS02

Wat blijft moeilijk?

Hoewel de actie positieve resultaten opleverde, waren er ook enkele terugkerende uitdagingen:

- **Veranderende spelregels:** Sommige gemeenten merkten dat de voorwaarden of verwachtingen tijdens het traject wijzigden, wat leidde tot onzekerheid en minder draagvlak bij betrokken actoren.

"De spelregels werden in de loop van het traject gewijzigd, wat gezorgd heeft dat we van koers zijn moeten veranderen. Waardoor ook de actoren die 'ineens' betrokken moesten worden hier niet op voorhand over gehoord zijn geweest, wat het draagvlak niet heel groot maakte." -S03

- **Beperkte middelen en personeel:** Ondanks de subsidies bleken de beschikbare middelen vaak niet voldoende om structurele aanpassingen te doen. Personeelstekorten en wissels binnen teams bemoeilijkten de continuïteit.

"Om fysieke toegankelijkheid impactvol aan te pakken, zijn de middelen te laag." -CS11

- **Gebrek aan structurele verankering:** De vrees leeft dat opgebouwde expertise verloren gaat als de Vlaamse subsidies wegvallen. Toegankelijkheid dreigt dan onder druk te komen staan ten opzichte van andere prioriteiten zoals duurzaamheid of erfgoed.

"Indien de subsidies van Vlaanderen zouden stopgezet worden, gaat de opgebouwde deskundigheid verloren en zal het verder een uitdaging blijven om toegankelijkheid naast andere aspecten, zoals duurzaamheid, erfgoed, esthetiek,... te blijven implementeren." (S05)

Conclusie

Actie 18 heeft lokaal toegankelijkheidsbeleid een stevige duw in de rug gegeven. Dankzij Vlaamse steun en lokaal engagement zijn er in veel gemeenten zichtbare verbeteringen gerealiseerd. De uitdaging voor de toekomst ligt in het verankeren van deze inspanningen op lange termijn. Zo blijft toegankelijkheid een vaste waarde binnen het lokaal beleid – ook zonder tijdelijke financiering.

19 Actie 19: Correspondentietesten uitvoeren

Gemeenten zetten correspondentietesten in om discriminatie aan te pakken

Een meerderheid van de deelnemende gemeenten (57%) beoordeelt de actie als succesvol of zeer succesvol. Vooral de aanpak van discriminatie op de arbeidsmarkt wordt positief geëvalueerd. Toch zijn er gemengde meningen: 28% ervoer de actie als minder of niet succesvol, en 14% bleef neutraal. De complexiteit van testen op de huurmarkt blijkt hierin een belangrijke factor.

Cofinanciering maakt het verschil

Cofinanciering was voor 57% van de gemeenten doorslaggevend om met correspondentietesten te starten. Die extra middelen boden niet alleen financiële ruimte, maar stimuleerden ook innovatie binnen het gelijke kansenbeleid. Gemeenten konden meer en diverse testen uitvoeren, en concrete beleidsacties opzetten met onder meer verhuurders en werkgevers.

“Zonder deze financiering hadden we minder testen kunnen uitvoeren, voor een beperkter aantal discriminatiegronden.” –CS04

Succesfactoren

1. Wetenschappelijk onderbouwd en beleidsmatig bruikbaar

Correspondentietesten brengen discriminatie objectief in kaart en vormen zo een betrouwbare basis voor lokaal beleid.

2. Cofinanciering als hefboom

Met steun van Plan Samenleven breidden gemeenten hun testen uit naar meerdere discriminatiegronden en domeinen (huur, arbeid). Dat leidde tot samenwerking met lokale actoren.

3. Structurele opvolging en beleidseffect

De testen vormden de basis voor concrete actieplannen en opvolgmetingen. Herhaling verhoogt het sensibiliserend effect en helpt het beleid bij te sturen.

4. Actieplannen en partnerschappen

Verschillende steden gebruikten de resultaten om samen met makelaars of werkgevers concrete maatregelen te nemen.

Uitdagingen

1. Complexe huurmarkt

De praktische uitvoering van testen op de huurmarkt vraagt tijd, is minder flexibel en stoot op inhoudelijke en organisatorische hindernissen.

2. Beperkte lokale woningmarkt

Kleine of krappe huurmarkten maken academische uitvoering van testen moeilijk haalbaar.

3. Beperkt politiek draagvlak

In sommige gemeenten ontbreekt het engagement om met de resultaten aan de slag te gaan of structurele beleidswijzigingen door te voeren.

4. Nood aan herhaling en structurele middelen

Eenmalige testen volstaan niet. Om impact te realiseren zijn herhaling, grootschaligheid en een langetermijnvisie nodig. Dat vergt blijvende financiering.

Besluit

Correspondentietesten zijn een krachtig instrument in het lokale gelijke kansenbeleid. Ze combineren wetenschappelijke onderbouwing met beleidsimpact. Gemeenten die inzetten op herhaling en opvolging boeken structurele vooruitgang.

Om de impact te maximaliseren, is het belangrijk om:

- structurele financiering te voorzien;
- testen op regelmatige basis te herhalen;
- te werken binnen een breed gedragen beleidskader;
- lokaal draagvlak en capaciteit verder te versterken.

Niet elke gemeente kan dit zelfstandig realiseren. Blijvende ondersteuning op Vlaams niveau blijft nodig.

20 Actie 20 - Sociale mix in scholen bevorderen

Veel variatie is in lokale contexten, verwachtingen en mogelijkheden

De lokale besturen kijken overwegend positief of neutraal terug op hun inzet rond het bevorderen van sociale mix in scholen. **Geen enkele respondent gaf aan dat de actie onsuccesvol was**, wat wijst op een zekere basis van tevredenheid of tenminste een gevoel dat de inspanningen niet vergeefs waren. Ongeveer **vier op de tien gemeenten omschreven de actie als succesvol**, terwijl een even grote groep de impact als neutraal inschatte. Slechts **13% vond de actie minder succesvol**, en eenzelfde percentage ervoer het als **zeer succesvol**.

Deze verdeling toont aan dat er **veel variatie is in lokale contexten, verwachtingen en mogelijkheden**. Sommige gemeenten konden echt een verschil maken, anderen stootten op grenzen. Maar niemand achtte het werk verloren. De nuance van de evaluaties spreekt boekdelen: hoewel het geen spectaculair succes werd genoemd, was het evenmin een gemiste kans. Lokale besturen engageerden zich, en dat bleef niet zonder resultaat. In aandachtspunt was dat aanvankelijk in projectjaar 1 21 lokale besturen op deze actie intekenden. In jaar 2 en jaar 3 was dit minder, namelijk 16.

Rol en meerwaarde van cofinanciering

De **cofinanciering vanuit het Plan Samenleven** blijkt van doorslaggevend belang. Een opvallende **75% van de gemeenten gaf aan dat zij zonder deze extra middelen niet op deze actie hadden ingezet**. Dit bevestigt het belang van **structurele financiële ondersteuning** om sociale doelstellingen in het onderwijs waar te maken.

Sommige gemeenten zagen de extra middelen als een **brede kans tot vernieuwing**. Zo gaf 38% aan dat de financiering hen toeliet om **nieuwe accenten te leggen binnen hun ruimere gelijkekansenbeleid**. Een kwart gebruikte de middelen om te **experimenteren met nieuwe werkwijzen** binnen de actie zelf.

Er was ook ruimte voor reflectie. Eén gemeente merkte op dat **het rapporteren hen aanzette tot nadenken**. Zoals verwoord in hun bevraging: Dit toont dat **verantwoording en bewustwording hand in hand kunnen gaan**.

"Ook het rapporteren zorgde ervoor dat we er meer over nadachten." -S02

Wat werkt in de praktijk?

Uit de toelichtingen van lokale besturen blijkt dat vooral **nabijheid en persoonlijke begeleiding** het verschil maken. In een centrumstad gingen bijvoorbeeld medewerkers langs bij gezinnen in zes wijken, waarbij telkens de eerstgeborene werd bezocht. Deze huisbezoeken bleken bijzonder waardevol:

"Ouders ervaren de huisbezoeken en open schooldagen als heel positief om een geïnformeerde keuze te kunnen maken, en de overgrote meerderheid van de kinderen wordt ook effectief ingeschreven." -CS06

In een andere centrumstad werd de ondersteuning geïntensiveerd. Via wijkwandelingen en versterkte Inloopteams kregen kwetsbare gezinnen extra hulp bij hun schoolkeuze en het digitale aanmeldproces.

"Dankzij de versterkte werking van de Inloopteams konden we de participatie van kwetsbare gezinnen aan wijkwandelingen verhogen, met het oog op een bewuste en inhoudelijke schoolkeuze." -CS04

In sommige gevallen moesten gemeenten hun plannen bijsturen, bijvoorbeeld na het wegvallen van een partnerorganisatie. Toch slaagden ze erin hun doelstellingen waar te maken, soms via interne herverdeling van middelen of samenwerking met andere actoren.

"De middelen waren te laag om een andere speler op het project te zetten, maar we hebben onze KPI's kwaliteitsvol kunnen behalen dankzij de inzet van consultants van het Agentschap Integratie en Inburgering." -CS11

Welke drempels blijven bestaan?

Naast succesverhalen wijzen verschillende gemeenten op structurele hindernissen. Zo wordt **wijzigende regelgeving** genoemd als een beperkende factor. Door het **wegvallen van de**

dubbele contingentering verloren sommige gemeenten een belangrijk instrument om sociale mix te sturen:

"Waar dit voordien een hefboom was om naar een gezonde sociale mix te streven, kunnen we deze niet meer inzetten, waardoor de impact afneemt." S03

Ook het **wegvallen van partnerschappen**, zoals School in Zicht, noopte sommige steden tot een herziening van hun aanpak:

"We waren van plan samen te werken met School in Zicht, maar omdat deze niet meer bestaat, moesten we de actie herbekijken en aanpassen." - CS02

Een andere veelgenoemde uitdaging is het gebruik van **digitale aanmeldingssystemen**. Vooral gezinnen met een lage digitale geletterdheid of een beperkte kennis van het Nederlands ondervinden hierbij moeilijkheden:

"Vooral het digitale aanmeldingssysteem stelt problemen voor mensen die anderstalig zijn en/of laag (digitaal) geletterd." -CS 04

Tot slot speelt ook het **structurele karakter van de middelen** een rol. In sommige gevallen konden gemeenten net door **rapportage en reflectie** stappen zetten, zelfs wanneer de middelen beperkt waren.

Besluit

De inzet voor een betere sociale mix in scholen is bij veel respondenten **meer dan een beleidsintentie**. Het gaat om **concrete acties die gezinnen ondersteunen**, drempels verlagen en keuzes vergemakkelijken. Gemeenten die konden rekenen op middelen én partnerschappen, boekten de meeste vooruitgang. Toch blijft de **kwetsbaarheid van het beleidskader** zichtbaar: bij wegvallende hefbomen of partners worden lokale inspanningen onder druk gezet.

De weg naar sociale mix in scholen is complex, maar de lokale ervaringen bewijzen dat er wel degelijk verschil gemaakt kan worden.

21 Actie 21 – Begeleiding naar de lerarenopleiding

Slechts twee lokale besturen tekenden in op deze actie. Eén van deze twee vulde de enquête in. Deze stad wil meer kwetsbare jongeren stimuleren om voor het lerarenberoep te kiezen en zo de diversiteit in de leraarskamer vergroten. Hiervoor is een samenwerking opgezet met Odisee Hogeschool, vzw De Gemeenschap en andere onderwijspartners. In het komende werkjaar staan er verschillende workshops, vormingen en netwerkmomenten gepland waarvoor jongeren zich kunnen inschrijven. Die activiteiten moeten hun competenties versterken en hen begeleiden richting de lerarenopleiding.

Naast de begeleiding van jongeren loopt er ook een traject rond diversiteitsbeleid binnen scholen. Denk daarbij aan het opstellen van diversiteitsplannen en het bespreekbaar maken van thema's zoals het dragen van een hoofddoek op de werkvloer. De eerste contactmomenten met de jongeren zijn gepland in het volgende werkjaar.

Zonder de extra cofinanciering was deze actie niet opgestart. De structurele impact van deze actie is voorlopig nog niet duidelijk.

22 Actie 22 - Sociale cohesie in sociale woonwijken verbeteren

‘Pleinmakers’ versterken buurten en sociale samenhang

Achtendertig lokale besturen tekenden in op deze actie in projectjaar 2 en drie. Deze actie wordt breed gewaardeerd door gemeenten. 89% noemt de actie succesvol. Gemeenten ervaren dat pleinmakers – ook wel buurtbouwers of buurtverbinders genoemd – het verschil maken in kwetsbare wijken. Ze brengen mensen samen, versterken het gemeenschapsgevoel en zorgen voor verbinding tussen bewoners, jongeren en buurtactoren. Verschillende gemeenten koppelen de werking aan bredere trajecten, zoals zorgzame buurten.

“Succesvol omdat wij hier in het kader van zorgzame buurten ook op inzetten.” -S11

Samenwerking vergroot de impact

De kracht van pleinmakers ligt niet alleen in hun aanwezigheid in de buurt, maar ook in hun samenwerking met lokale partners. Woonmaatschappijen, buurtorganisaties en sociale diensten zijn belangrijke bondgenoten. Door die samenwerking kunnen pleinmakers sneller opstarten en beter inspelen op lokale noden.

“Door de goeie samenwerking met de woonmaatschappij en de wooncoaches zijn er effectief vier pleinmakers actief.” -CS02

Gemeenten leren van elkaar

Via lerende netwerken wisselen gemeenten ervaringen uit, delen ze praktijkvoorbeelden en zoeken ze samen naar oplossingen voor knelpunten zoals coaching, rekrutering en coördinatie. Die onderlinge uitwisseling wordt gezien als een belangrijke meerwaarde.

“Telkens komen we terug met nieuwe inzichten en ideeën.” -CS09

Uitdagingen in uitvoering en schaal

De rol van pleinmaker is veelzijdig en vaak complex. Pleinmakers bevinden zich op het snijvlak van jongerenwerking, buurtbemiddeling en sociale activering. Daardoor ontstaan er soms spanningen tussen wat buurtbewoners verwachten en wat haalbaar is.

“De verwachtingen van de buurt zijn groot. En niet altijd inlosbaar. Door de duidelijke aanspreekpunten worden meer klachten gecapteerd en daarachter schuilt vaak een duidelijke wens.” -CS 04

Daarnaast blijven de rekrutering en begeleiding van geëngageerde medewerkers of vrijwilligers moeilijk. In veel gemeenten vraagt het tijd, ondersteuning en inzet om geschikte mensen te vinden en te behouden.

“Het is bijzonder moeilijk om vrijwilligers te vinden die zich hiervoor blijven inzetten.” – G02

In sommige gemeenten is de werking voorlopig beperkt in schaal. Eén pleinmaker maakt wel degelijk het verschil, maar uitbreiding is nodig om een bredere impact te realiseren.

“Kan nog uitgebouwd worden.” -G07

Cofinanciering als katalysator voor vernieuwing

Cofinanciering blijkt een doorslaggevende factor in de opstart en versterking van de werking. Voor bijna de helft van de deelnemende gemeenten was de actie zonder deze financiële steun niet mogelijk geweest. Daarnaast gebruikten veel gemeenten de middelen om hun werking te vernieuwen, bijvoorbeeld via vorming of methodische ondersteuning.

“De financiële ondersteuning heeft ervoor gezorgd dat het project verder kon blijven bestaan.” – CS04

Structurele impact op wijk en beleid

De inzet van pleinmakers laat sporen na. Op wijkniveau zien gemeenten meer sociale cohesie, minder spanningen en een groeiende initiatievencultuur. Pleinmakers zorgen voor nabijheid, aanspreekbaarheid en een warme buurtwerking.

“Ze maken het verschil in de wijk met kleine maar impactvolle initiatieven.” – CS02

Op beleidsniveau groeit de verankering. Sommige steden namen de aanpak op in hun bestuursakkoorden of beleidsplannen. Toch blijft de structurele financiering vaak onzeker. Gemeenten vragen meer politieke steun en een stabiel financieel kader.

“Dat garandeert mentale ruimte, maar nog geen budgettaire.” – CS04

“We hopen op nieuwe projecten in de volgende legislatuur.” – G04

Beleidsaanbevelingen: investeer in continuïteit en ondersteuning

Gemeenten zien pleinmakers als een krachtig instrument om sociale samenhang te versterken. Om die impact te verduurzamen en op te schalen, zijn er duidelijke noden:

- **Zorg voor structurele financiering**, zodat de werking niet afhankelijk blijft van tijdelijke impulsen.
- **Veranker de aanpak in lokaal beleid**, via bestuursakkoorden, beleidsplannen en meerjarenbudgetten.
- **Investeer in begeleiding en vorming**, zodat pleinmakers goed ondersteund zijn in hun veelzijdige rol.
- **Onderhoud het lerende netwerk**, als plek voor kennisdeling, inspiratie en gezamenlijke groei.
- **Wees realistisch over de rol**, en ondersteun gemeenten in het communiceren van haalbare verwachtingen naar bewoners en partners.

23 Actie 23 - In contact brengen met jeugdwerk

Jongeren vinden hun weg naar het jeugdwerk

In projectjaar1 konden lokale besturen niet intekenen voor deze actie maar kon men een subsidie aanvragen binnen de subsidie-oproep 'Verbindingsambassadeurs jeugdwerk'. Vanaf projectjaar 2 wel, wat maakte dat vooral de 'nieuwe gemeenten' op deze actie konden inzetten. (De steden en gemeenten van projectjaar 1 die bijkomend wilden inzetten op deze actie waren er onvoldoende middelen, ze konden hierop wel intekenen als ze intern met andere acties zouden schuiven). De meeste respondenten beoordelen de actie als succesvol. Van de 10 respondenten vinden er 8 dat de actie werkt, waarvan 3 zelfs spreken van een 'zeer succesvolle' aanpak. De jongeren kwamen niet alleen in contact met jeugdwerk, maar voelden zich er ook welkom. Dat gevoel van erbij horen gaf hen ruimte om hun talenten te ontdekken, hun netwerk te vergroten en hun sociale en taalvaardigheden te versterken. Ook het risico op sociale isolatie nam af. De resultaten tonen aan dat het jeugdwerk bijdraagt aan de persoonlijke groei én maatschappelijke integratie van jongeren.

"De jongeren voelden zich vooral ook welkom in Mechelen. Er werd een veilige omgeving gecreëerd waarbij ze hun talenten konden ontdekken en het gevoel kregen erbij te horen. Het helpt bij het voorkomen van sociale isolatie en rondhangen in de stad." -CS09

"Veel meer KPI's behaald dan vooropgesteld." - S04

"Meer kinderen en jongeren worden toegeleid naar jeugdverenigingen en activiteiten tijdens de schoolvakanties." - G03

Een divers en inclusief aanbod bereikt kwetsbare doelgroepen

Dankzij de extra middelen konden gemeenten inspelen op de noden van kinderen en jongeren met een beperking, een migratieachtergrond of een moeilijke thuissituatie. Ze creëerden bijvoorbeeld prikkelarme bubbels, vakantiestages en inclusieve speelpleinwerkingen. Ook jongeren met een zorgvraag kregen zo toegang tot een zinvolle vrijetijdsbesteding. Deze initiatieven werkten drempelverlagend en zorgden ervoor dat meer jongeren zich aangesproken voelden door het lokale aanbod.

"Door deze middelen hebben wij ook extra en nieuw (prikkelarme vrijetijdsbubbels) aanbod kunnen realiseren." -S11

"Op die manier konden kinderen met extra zorgnoden ook deelnemen. Voor de toekomst willen we dit verankeren." -IGS 01

"Het aanbod tijdens de vakantieperiodes is heel divers en weet ook verschillende groepen te bereiken." -S07

Nieuwe trajecten leiden jongeren toe naar actieve deelname

Sommige gemeenten zetten specifieke trajecten op, zoals animatorcursussen tijdens schoolvrije dagen. Zo konden jongeren op een laagdrempelige manier kennismaken met het jeugdwerk én voorbereid worden om er zelf actief in mee te draaien. De cursussen werden goed onthaald en maken de stap naar langdurige betrokkenheid kleiner.

“Leerlingen volgen animatorcursus op schoolvrije dagen om later te werken in het jeugdwerk.” - S08

Jeugdwerk zelf verandert mee met de samenleving

De actie bracht niet alleen jongeren in beweging, maar zorgde ook voor reflectie en verandering binnen het jeugdwerk. Sommige gemeenten namen structurele maatregelen om diversiteit te verankeren in de werking van speelpleinwerkingen en jeugdbewegingen. Ook initiatieven zoals het promoten van de Uitpas of het stimuleren van inclusieanimatoren droegen bij aan een breder bewustzijn rond drempels en toegankelijkheid.

“Het stimuleert het jeugdwerk om toegankelijker en diverser te worden. Zo blijven kwetsbare jongeren bereikt.” -CS09

“De aandacht vanuit Plan Samenleven leidde tot structurele aanpassingen binnen de speelpleinwerking. “De deelname aan de Uitpas is gepromoot, maar de concrete impact is momenteel nog beperkt.”” -S09

Duurzame instroom in jeugdverenigingen blijft moeilijk

Hoewel veel jongeren bereikt werden via vakantiewerkingen en vrije tijdsaanbod, blijft de structurele aansluiting bij jeugdverenigingen een uitdaging. Gemeenten zoeken nog naar manieren om jongeren langdurig te betrekken en hen te begeleiden in hun traject binnen het jeugdwerk. Dit vraagt extra tijd, middelen en opvolging, ook vanuit de jeugdverenigingen zelf.

“We zijn nog wat zoekende in hoe hen voldoende op weg te helpen zich aan te sluiten bij de lokale jeugdwerking.” -S07

Cofinanciering als hefboom voor vernieuwing

De helft van de gemeenten zou de actie zonder cofinanciering niet hebben opgestart. De middelen werkten niet alleen uitvoerend, maar ook inspirerend: gemeenten konden inzetten op vernieuwing binnen jeugdbeleid, gelijke kansen en samenwerking. Dat versterkte ook de samenwerking tussen stadsdiensten en andere lokale actoren. De helft van de respondenten zou zonder deze middelen de actie niet hebben opgestart.

Financiële onzekerheid bedreigt duurzame impact

Gemeenten maken zich zorgen over de toekomst van de actie. Zonder structurele financiering vallen de opgebouwde netwerken, de vernieuwde initiatieven en de samenwerking tussen

partners mogelijk weg. De nood aan bestendige middelen is groot, zowel voor het jeugdwerk zelf als voor de omkadering en begeleiding van jongeren.

“Opnieuw zonder Plan Samenleven zal het lokaal bestuur bezuinigen op deze acties.” -S11

Conclusie: versterk de brug en borg de middelen

Actie 23 toont aan dat je met gerichte ondersteuning echt een verschil maakt. Jongeren worden bereikt, organisaties vernieuwen, en het jeugdwerk groeit mee met de samenleving. Maar om de effecten te verankeren, is meer nodig. Alleen met structurele middelen, intersectorale samenwerking en een langetermijnvisie kan jeugdwerk toegankelijk blijven voor alle jongeren.

24 Actie 24 - Toeleden naar Cultuur

Brede waardering en positieve effecten

De actie kwetsbare kinderen en/of jongeren *in contact brengen met cultuur* wordt bijna unaniem als positief ervaren. Liefst 87 lokale besturen zetten hierop in. 89% van de respondenten vindt de actie succesvol of zeer succesvol, 11% blijft neutraal, en niemand beoordeelt de actie als negatief. Dat wijst op een sterke werking en een breed draagvlak onder lokale besturen. Gemeenten ervaren dat deze actie heeft geleid tot concrete resultaten in het bereiken van doelgroepen die anders moeilijk de weg naar cultuur vinden. Lokale besturen verwijzen naar het behalen van meer indicatoren dan verwacht of spreken over een verdubbeling van de cultuurparticipatie onder kinderen en jongeren.

"Door specifieke projecten op te zetten voor de doelgroep binnen het culturele aanbod is het bereik veel groter geworden doordat er meer op maat gewerkt werd." -CS09

"Hoewel de actie niet bijzonder groot was en de extra middelen vooral ruimte boden voor kleinere vernieuwende initiatieven, zijn de gestelde KPI's gehaald en is de actie een belangrijke stap geweest in het toegankelijker maken van cultuur" -G05

Effecten op bereik en participatie: meer mensen, meer diversiteit

Dankzij de actie konden gemeenten hun culturele aanbod gericht afstemmen op kansengroepen. Dat leidde tot een grotere participatie van kinderen, jongeren, mensen met een migratieachtergrond en anderstaligen. Gemeenten gebruikten de extra middelen voor maatgerichte trajecten, nieuwe initiatieven en een inclusieve programmatie. Voorbeelden zijn culturele workshops voor OKAN-klassen, specifieke projecten voor jongeren met een beperking, en nieuwe formats zoals meezingsessies of familievoorstellingen voor anderstalige gezinnen. Deze laagdrempelige activiteiten versterkten niet alleen de cultuurparticipatie, maar boden tegelijk mogelijkheden voor informele taalverwerving en sociale integratie.

"Plan Samenleven heeft ons aanbod verruimd en al zeker voor jongeren met een beperking." - S13

"Meer aandacht voor gelijke kansen van personen met een beperking." (CS05)

Samenwerkingen en netwerken: sterker en duurzamer verbonden

Een belangrijke succesfactor van de actie was de samenwerking tussen lokale besturen, cultuurhuizen, bibliotheken, welzijnsactoren en scholen. Door samen te werken konden zij doelgroepgericht programmeren, participatie versterken en expertise uitwisselen.

Meerdere gemeenten geven aan dat deze samenwerkingen blijvend zijn. Zo ontstonden structurele banden met bijvoorbeeld FMDO of lokale OKAN-scholen. In sommige gevallen werd de samenwerking zelfs opgenomen in strategische beleidsplannen. In andere gemeenten werden culturele partners zoals bibliotheken en cultuurcentra actief betrokken in de uitbouw van vernieuwende trajecten.

De opbouw van netwerken werd niet alleen als resultaat benoemd, maar ook als hefboom voor toekomstige acties. Gemeenten benadrukken dat het vertrouwen en de samenwerking tussen partners cruciaal zijn voor verdere impact.

Cofinanciering: noodzakelijke voorwaarde voor uitvoering en vernieuwing

De financiële ondersteuning via het *Plan Samenleven* was voor veel lokale besturen essentieel. 35% van de respondenten gaf aan dat de actie zonder cofinanciering niet zou zijn gerealiseerd. Voor 58% boden de middelen de ruimte om te vernieuwen.

De middelen maakten het mogelijk om nieuwe formats uit te testen, brugfiguren aan te werven of aanvullende activiteiten te organiseren. Ze werkten bovendien beleidsversterkend: een kwart van de gemeenten gebruikte de middelen ook om binnen het gelijke kansenbeleid te vernieuwen, 15% koppelde ze aan het integratiebeleid.

Hiermee bevestigt de actie de kracht van gerichte cofinanciering als beleidsinstrument: het maakt lokale ruimte voor maatwerk, experiment én verbinding met bredere strategische doelen.

Structurele impact: duurzaam waar ingebed, kwetsbaar waar tijdelijk

In een aantal steden en gemeenten leidde de actie tot een blijvende verschuiving in cultuurbeleid en praktijk. Bibliotheken nemen een sterkere rol op als brug naar cultuurparticipatie. Vrijtijdsloketten worden uitgebouwd. Het denken over inclusie en participatie krijgt een vaste plaats in het cultuurbeleid.

In andere gemeenten blijft de structurele impact beperkter. Daar was de actie eerder projectmatig en niet ingebed in langetermijnbeleid. Het succes hing sterk samen met de

tijdelijke inzet van personeel of de extra middelen. Zodra die middelen wegvallen, dreigt de werking stil te vallen.

Meerdere respondenten maken zich zorgen over de continuïteit. Zo geeft een gemeente aan dat een medewerker participatie werd aangeworven dankzij cofinanciering, maar dat het onduidelijk is of deze functie kan blijven bestaan. Een andere gemeente stelt het explicieter: “Opnieuw terug naar af zonder Vlaamse cofinanciering.” De actie heeft dus sterk bijgedragen aan innovatieve en inclusieve praktijken, maar de duurzaamheid ervan hangt af van verdere structurele verankering en financiering.

"Zonder de middelen van Plan Samenleven zou de mogelijkheid tot aanwerven van een brugfiguur niet mogelijk zijn geweest binnen de actuele bestuursperiode." IGS02

Specifieke rol van bibliotheken: laagdrempelig, creatief en verbindend

Bibliotheken blijken in deze actie sterke actoren. Ze zetten in op digitale creatie, informele leertrajecten, en bereik naar nieuwe doelgroepen. Enkele bibliotheken ontwikkelden bijvoorbeeld projecten, waar jongeren hun creativiteit konden ontplooien in een niet-schoolse context.

Dankzij hun laagdrempelige karakter zijn bibliotheken goed geplaatst om bruggen te bouwen tussen cultuur, onderwijs en jeugd. Ze hebben hun positie binnen het bredere cultuurbeleid versterkt en blijken in staat om nieuwe doelgroepen aan te trekken én vast te houden.

"De Vlaamse cofinanciering vergroot de actieradius van de bibliotheken om jongeren toe te leiden naar (digitale) cultuur en hen kansen te bieden tot zelfontplooiing (leren door doen) in een niet-schoolse omgeving" - CS07

Conclusie: waardevolle impuls, maar structurele middelen nodig

De actie *Toeleiden naar Cultuur* heeft in vele gemeenten geleid tot een rijker, inclusiever en innovatiever cultuuraanbod. De focus op jongeren, kansengroepen en taalstimulering zorgde voor concrete resultaten. Dankzij samenwerking en lokale verankering konden veel besturen hun bereik vergroten. Cofinanciering was in dit proces vaak een noodzakelijke hefboom. Toch blijft de structurele verankering een belangrijke uitdaging. Daar waar gemeenten de actie beleidsmatig en personeelsmatig hebben ingebed, zijn de resultaten duurzaam. In andere gevallen blijft de werking kwetsbaar door afhankelijkheid van tijdelijke middelen. Een toekomstgericht cultuurbeleid vraagt dus niet alleen visie en partnerschap, maar ook structurele middelen om deze positieve tendensen verder te zetten en te verdiepen.

'De grote betrokkenheid van reguliere cultuurmedewerkers van de stad zal zorgen voor blijvende aandacht voor deze actie. Aangepaste workshops en lessen vragen echter een blijvende extra financiering en uitbouw van know-how' - S06

3. Op welke acties zet je bestuur in zonder cofinanciering van Vlaanderen?

De volgende acties worden het vaakst vermeld als initiatieven waarop lokale besturen zelfstandig of met andere projectfinanciering inzetten:

Meest gekozen acties

- Actie 12 – Sociaal netwerk van nieuwkomers versterken
Deze actie scoort het hoogst, met 37 vermeldingen (73%). Lokale besturen investeren hier onder andere in buddywerkingen, ontmoetingsmomenten en netwerken voor nieuwkomers.
- Actie 4 – Zomerscholen: spelenderwijs Nederlands oefenen voor kinderen en jongeren in de vrije tijd
Met 32 vermeldingen (63%) is dit eveneens een veel gekozen actie. Gemeenten organiseren zomerscholen of taalstimulerende activiteiten, vaak met aandacht voor spel, plezier en sociale integratie.
- Actie 9 – Begeleiding van kansengroepen naar de arbeidsmarkt
Deze actie wordt 17 keer genoemd (33%). Gemeenten zetten bijvoorbeeld in op jobcoaching, werkervaringstrajecten of samenwerking met VDAB.
- Actie 23 – In contact brengen met jeugdwerk
Veertien besturen (27%) zetten extra in op toeleiding van kinderen en jongeren naar jeugdverenigingen of jeugdactiviteiten, vaak in samenwerking met het lokale jeugdwerk.
- Actie 5 – Oefenkansen Nederlands voor volwassenen organiseren
Deze actie wordt door 13 besturen vermeld (25%). Taalcafés, praatgroepen en leerbuddy's zijn veelgebruikte vormen om oefenkansen aan te bieden.
- Actie 17 – Opleiden in het omstaandersprincipe
Ook deze actie scoort 13 vermeldingen (25%). Besturen werken aan bewustwording en het versterken van handelingsbekwaamheid bij burgers, bijvoorbeeld bij discriminatie of spanningen in de publieke ruimte.
- Actie 18 – Ontwikkelen en uitrollen van een lokaal actieplan integrale toegankelijkheid
Twaalf besturen (24%) investeren in acties zoals toegankelijkheidsaudits, sensibiliseringscampagnes en het verbeteren van de fysieke en digitale toegankelijkheid.

Minder gekozen acties

Andere acties uit het Plan Samenleven worden minder vaak opgepikt door de respondenten. Het gaat onder meer om:

- Actie 20 – Sociale mix in scholen bevorderen (4 vermeldingen)
- Actie 8 – Begeleiding van ongekwalificeerde uitstromers (3 vermeldingen)
- Actie 14 – In contact brengen met het bedrijfsleven (2 vermeldingen)
- Actie 22 – Pleinmakers aanbieden (2 vermeldingen)
- Actie 6, 10 en 21 – Specifieke toeleidingen naar opleidingen of ondernemerschap (elk 1 vermelding)
- Actie 7 – Begeleiding naar hogere studies en Actie 16 – Ontwikkelen en uitrollen van een actieplan tegen straatintimidatie kregen geen enkele vermelding.

Deze acties zijn vaak beleidsmatig complexer of vereisen structurele samenwerking, waardoor ze minder snel op lokaal niveau zonder bijkomende steun worden uitgerold.

Conclusie

Lokale besturen zetten voornamelijk extra in op acties die nauw aansluiten bij het sociaal weefsel van hun gemeente. Vooral laagdrempelige, verbindende initiatieven zoals taalactiviteiten, buddywerkingen en jeugdinitiatieven komen naar voren. Acties die meer structurele of intersectorale samenwerking vereisen, worden minder vaak zelfstandig opgepikt. Deze inzichten bieden richting bij het inschatten van lokale prioriteiten en het versterken van ondersteuning op maat.

4. Intergemeentelijke samenwerking in Plan Samenleven

Een ruime meerderheid van de bevroagde gemeenten waardeert de samenwerking met andere lokale besturen positief. In totaal beschouwt 75% van de respondenten de samenwerking als goed of zeer goed. Een kwart blijft neutraal, en geen enkele respondent gaf een negatieve beoordeling. Dit wijst erop dat intergemeentelijke samenwerking breed gedragen is. Veel besturen noemen de gezamenlijke inzet, uitwisseling van expertise en versterking van elkaars werking als belangrijke troeven.

“We zijn samen in staat geweest een intergemeentelijk aanbod te creëren dat we alleen niet hadden kunnen opzetten. We leren van elkaar.” -S12

“De samenwerking verliep het afgelopen projectjaar positief, maar de focus lag voornamelijk op de administratieve kant van het project (budgetten verdelen, KPI's verzamelen, ...). We willen komend projectjaar meer inzetten op een inhoudelijke samenwerking waarbij krachten maar ook bezorgdheden gebundeld en aangepakt worden.” -S07

“Door samen te werken bereiken we meer mensen die de gemeentegrenzen oversteken, bijvoorbeeld voor middelbaar onderwijs.” IGS01

Samenwerking vergroot impact, maar verschilt in intensiteit

Veel gemeenten geven aan dat samenwerking hen toelaat om kleinschalige initiatieven op te schalen en om regionale dekking te realiseren. Toch verschilt de intensiteit en vorm van samenwerking sterk tussen de besturen. Sommige gemeenten ervaren een hechte samenwerking met veel onderlinge betrokkenheid, terwijl anderen eerder formeel of administratief samenwerken. Die verschillen zijn vaak gelinkt aan factoren zoals de grootte van de gemeente, de bestaande relaties en de mate van gedeelde problematieken.

“De samenwerking liep vooral vlot bij steden met eenzelfde grootte en problematiek. De samenwerking met de kleinere gemeentes was louter administratief. Er was weinig mogelijkheid om bij te leren.” - S09

“Het is zeer zinvol om geregeld met omliggende gemeenten af te stemmen, ook al “worden de acties lokaal uitgevoerd. Omwille van de eenvoud zou een lokale subsidie echter interessanter zijn. Dat staat een onderlinge uitwisseling niet in de weg”. -S06

Verschillen in tempo en aanpak bemoeilijken afstemming

Hoewel samenwerking veel potentieel biedt, botsen gemeenten soms op praktische uitdagingen. Verschillen in aanpak, prioriteiten of tempo maken gezamenlijke planning en uitvoering tijdsintensief. In sommige gevallen leidt dat tot frustratie of een ongelijk gevoel van inspanning.

Ook de aanwezigheid van één dominante trekker of de afwezigheid van frequente contactmomenten kunnen samenwerking onder druk zetten.

“De samenwerking kan vlotter. Momenteel is er een sterke leider, maar weinig andere contactmomenten.”- G02

“De besturen hebben elk een eigen snelheid, waardoor het een serieuze oefening en heel tijdsintensief is om af te stemmen. Voordeel is wel dat we de andere besturen mee op de rails hebben gekregen.”-IGS 03

Administratieve samenwerking overheerst soms inhoudelijke meerwaarde

Verschillende besturen wijzen op het feit dat de samenwerking zich te veel beperkt tot administratieve taken zoals budgetverdeling en rapportage. Zij pleiten voor meer ruimte om ook inhoudelijk ervaringen uit te wisselen en gezamenlijke doelen te formuleren.

“De samenwerking verliep positief, maar de focus lag voornamelijk op de administratieve kant van het project. We willen komend projectjaar meer inzetten op een inhoudelijke samenwerking waarbij krachten maar ook bezorgdheden gebundeld worden.” (S07 + trekker IGS)

Belang van regelmatig overleg en lerende netwerken

Verschillende gemeenten geven aan dat overlegmomenten essentieel zijn om onderling af te stemmen en van elkaar te leren. Door ervaringen en goede praktijken te delen, groeit het wederzijds begrip en wordt samenwerking constructiever.

Deze uitwisseling blijkt cruciaal om samenwerking duurzaam en gedragen te maken.

Gemeenten geven aan dat ze zulke momenten actief willen behouden en versterken, ook in de toekomst.

“Het is zeer zinvol om geregeld met omliggende gemeenten af te stemmen, ook al worden de acties lokaal uitgevoerd.” - S06 + trekker IGS

“Er waren overlegmomenten, waardoor we ook good practices en moeilijkheden konden delen met elkaar.”- S09

“Periodiek overleg staat ons toe lokale initiatieven te delen en ervaringen uit te wisselen met ondersteuning van AGII.” -G09

Autonomie en flexibiliteit blijven cruciaal

Bij de vooruitblik op toekomstige samenwerking pleiten veel gemeenten voor meer flexibiliteit. Ze willen kunnen samenwerken waar dat nuttig is, maar zonder opgelegde structuren of ongelijkheden in verantwoordelijkheid of financiële draagkracht. Autonomie in subsidiegebruik en doelstellingen blijft voor hen belangrijk.

Tegelijkertijd tonen gemeenten zich bereid om samen te werken waar dat een duidelijke meerwaarde biedt, bijvoorbeeld via regionale netwerken of gezamenlijke projecten.

“Voorkeur voor subsidie enkel eigen gemeente. Nu belast je ook de gemeente die de subsidie moet verdelen, moet zorgen voor de verantwoordingen en dergelijke. Dus vandaar een subsidie voor de eigen gemeente met ieder zijn eigen verantwoordelijkheid en doelstellingen lijkt mij fair.” -S03

Samenwerking stimuleren via financiële prikkels

Een aantal respondenten suggereert een hybride model waarin individuele autonomie gecombineerd wordt met stimulansen voor samenwerking. Door bovenop het gemeentelijke budget een extra stimulans te voorzien voor intergemeentelijke samenwerking, kunnen besturen hun samenwerking verdiepen zonder hun flexibiliteit te verliezen.

“Een extra stimulans voor gemeenten die samenwerken. Ieder een eigen budget, met daarbovenop een extra stimulans, zou misschien ook mogelijkheden bieden om nog ruimer te gaan samenwerken.” -S12

Liever samenwerken met behoud van lokaal maatwerk

De algemene conclusie is dat gemeenten samenwerking als waardevol beschouwen, maar dat de manier waarop ze samenwerken sterk moet aansluiten bij hun lokale context. Besturen willen flexibel kunnen kiezen tussen lokale actie en bovenlokale coördinatie, afhankelijk van de uitdaging of doelgroep. Ze vragen aandacht voor evenwichtige partnerschappen, gedeelde verantwoordelijkheden en voldoende ruimte om lokaal invulling te geven aan gemeenschappelijke doelstellingen.

“In de toekomst liefst één brugfiguur per gemeente, maar voor overkoepelende zaken verder blijven samenwerken op bovenlokaal niveau.” IGS -02

5. Samenwerking met partners – niet AGII

Lokale besturen waarderen samenwerking met externe partners

Uit cijfers blijkt dat 86% van de lokale besturen de samenwerking met externe partners als goed of zeer goed beoordeelt. Slechts 2% heeft negatieve ervaringen. Dat bewijst dat lokale besturen de meerwaarde van externe partners breed erkennen. Tegelijk signaleren ze knelpunten die het potentieel van die samenwerkingen kunnen beperken..

Lokale netwerken groeien mee met het beleid

Veel lokale besturen bouwen al jaren aan duurzame samenwerkingen. Die netwerken zijn vaak ontstaan binnen andere beleidsdomeinen of eerdere projecten. Lokale besturen kiezen bewust voor partners die lokaal verankerd zijn en met wie ze al ervaring hebben. Organisaties zoals FMDO in West-Vlaamse steden of Ligo zijn bekende en betrouwbare spelers in het lokale veld. Zo zegt een centrumstad: *“Met deze organisaties werken we ook in andere contexten reeds vele jaren constructief samen.”*

Eindelijk erkenning en versterking van de regierol

Lokale besturen nemen initiatief en zorgen ervoor dat samenwerking geen toeval is, maar het resultaat van duidelijke keuzes. Ze verbinden partners met elkaar, spreken hen aan op hun sterktes en bewaken het gemeenschappelijk doel. Die actieve regie versterkt het vertrouwen en zorgt voor samenhang in het beleid.

“We hebben als gemeente een duidelijke regierol opgenomen in het samenbrengen van deze partners en acties te verbinden met elkaar.” - IGS02

“Externe partners waarderen onze deskundigheid en ondersteuning heel erg en we hadden ook tijd om samenwerkingen met partners uit te bouwen” S05

Expertise van partners versterkt lokale werking

Lokale besturen waarderen vooral de inhoudelijke expertise van hun partners. Denk aan Ligo, Katrol, het Hannah Arendt Instituut of Groep Intro. Deze organisaties helpen om het lokale aanbod te verruimen en beter af te stemmen op de noden van inwoners. Ze maken het beleid sterker en toegankelijker.

Impact op kwetsbare doelgroepen

Samenwerkingen zorgen niet enkel voor een betere beleidsaanpak, maar hebben ook **een directe impact op kwetsbare doelgroepen**. Lokale besturen erkennen dat externe partners helpen om bruggen te bouwen naar gezinnen die moeilijker bereikbaar zijn:

“Wij schakelen Ligo in, deze partner heeft de juiste skills om te ondersteunen.” - G06

Blijvende onzekerheid over financiering belemmert samenwerking

Veel lokale besturen geven aan dat de jaarlijkse subsidiëring de samenwerking onder druk zet. Zonder zekerheid op langere termijn is het moeilijk om stabiel te plannen en medewerkers in te zetten.

Lokale besturen vragen daarom meer autonomie in hoe ze middelen gebruiken en verdelen. Zo kunnen ze zelf kiezen welke partner het best past bij hun lokale context.

“De extra ruimte die we kregen om op samenwerkingsvragen in te gaan en ons aanbod te verbreden wordt erg geapprecieerd door partners. We merken dat dit een katalysator is geweest voor versterkte samenwerkingen.” -S08

“We werken voor veel acties met afsprakennota's met externe partners om onze doelstellingen te realiseren.” - CS07

“We hebben steeds erg constructief kunnen samenwerken. Al maken de jaarlijkse bevestigingen het wel moeilijker om samen op lange termijn te kunnen plannen. Elk gesprek begint dan met 'als de subsidies volgend jaar worden goedgekeurd' -S12

Niet elke partner sluit aan op het lokale veld

Lokale besturen merken dat niet elke voorgestelde partner goed past bij hun lokale werking. Soms hebben organisaties onvoldoende capaciteit of zijn ze nog zoekende in hun aanpak. Daardoor loopt de samenwerking stroever of raken goede initiatieven niet op kruissnelheid. Betere afstemming tussen Vlaamse ondersteuning en lokale noden is nodig.

“Voor correspondentietesten uit te voeren gaf LEVL aan dat ze onvoldoende capaciteit hadden. Toch werden ze door Vlaanderen gepromoot als uitvoerder.” -CS06

Druk op partners door andere taken

Veel partners moeten verschillende opdrachten combineren. Dat zet hun capaciteit onder druk, en bemoeilijkt bijvoorbeeld de toeleiding naar lokale activiteiten. Lokale besturen zien nochtans het potentieel, maar botsen in de praktijk op de grenzen van wat partners aankunnen.

“Je voelt dat de verschillende partners onder druk staan door de dagdagelijkse taken.” - S13

Conclusie: Investeer in blijvende lokale regie en structurele partnerschappen

Lokale besturen willen blijven samenwerken met externe partners, maar dan wel op een manier die werkt. **Dat lukt alleen als ze voldoende autonomie krijgen, hun regierol kunnen opnemen en partners op het terrein structureel ondersteund worden. Alleen zo haal je het volle potentieel uit lokale samenwerking.**

Geef lokale besturen blijvend de ruimte om partners te kiezen en te financieren op maat van hun lokale context. Zorg voor structurele middelen, duidelijke rolverdeling en vertrouwen in de lokale regierol.

6. Samenwerking met AGII

Lokale besturen waarderen de ondersteuning en het maatwerk

Een ruime meerderheid van de lokale besturen (78%) is (heel) tevreden over de ondersteuning van het Agentschap Integratie en Inburgering (AGII) in het kader van het Plan Samenleven. Die cijfers tonen aan dat de samenwerking waardevol is en op brede appreciatie zeker kan rekenen, maar ook dat nood aan extra ondersteuning lokaal nodig is.

“We zijn uiteraard tevreden met de aangeboden ondersteuning. Elke extra inzet op diversiteit/integratie is welgekomen” CS01

“Doordat er personeel echt wordt vrijgesteld hiervoor, is de lijn heel kort. We kunnen alle vragen stellen en krijgen op korte termijn een antwoord. Het is fantastisch om te zien hoeveel expertise zij hebben.” (S02)

“Het is positief dat er op maat kan gewerkt worden en dat we middels de expertise en ondersteuning van AGII ook kunnen inzetten op andere dan de bovenstaande acties.” (S08)

17% staat neutraal tegenover de dienstverlening en 6 % is niet-tevreden. Dat wijst op belangrijke aandachtspunten: deze respondenten hebben de ondersteuning onvoldoende kunnen benutten of ervaren deze als ontoereikend.

“Thematische ondersteuning was zeker oké, maar we hebben lang geen vaste ondersteuner gehad door personeelwissels, wat spijtig was.” (G02)

“Er is een goede connectie en bijvoorbeeld de aangeleverde cijfergegevens zijn zeer zinvol. Het is niet altijd even duidelijk wat het agentschap concreet lokaal kan doen. (S03)”

“Deels tevreden, maar de ondersteuners blijken in praktijk wel eigen expertise te hebben maar weinig kennis te hebben van Plan Samenleven.” (IGS03)

Voor de VVSG is het duidelijk: ondersteuning is noodzakelijk, maar moet doelgericht, nabij en afgestemd zijn op de realiteit van elk lokaal bestuur.

Ondersteuning op het terrein en op maat is cruciaal

Lokale besturen werken elke dag aan maatschappelijke thema's zoals integratie, samenleven in diversiteit, participatie en sociale cohesie. Het Plan Samenleven gaf besturen de stimulans om daar ambitieus op in te zetten. Maar die ambitie botst in de praktijk op beperkte capaciteit: er is vaak te weinig tijd, personeel of ruimte om acties effectief uit te voeren.

Daarom maakt de ondersteuning van AGII echt het verschil. Niet alleen als adviseur op afstand, maar vooral als partner die actief meewerkt op het terrein. In veel gemeenten is de AGII-medewerker de schakel die het verschil maakt tussen een goedgekeurd plan en een concreet resultaat op het terrein. Lokale besturen zetten de ondersteuning ook op andere

integratiethema's dan acties in Plan Samenleven: onthaalbeleid, personeelsbeleid en taalbeleid, aanbod vrijetijd. Ook al was dit aanvankelijk niet de bedoeling het toont de grote nood aan bij de lokale besturen.

“Waar we weinig VTE hadden om projecten uit te rollen of te vernieuwen, was de ondersteuning van het agentschap cruciaal. Deze 'boots on the ground' hebben geholpen om bepaalde zaken uit het projectwerk uit onze handen te nemen.” -CS11

“De ondersteuning gaf ons de ruimte om projecten heel kwalitatief op te starten en te ondersteunen.” -IGS04

“De ondersteuner van Plan Samenleven helpt bij de opmaak van het jaarlijks actieplan en de verdeling van de middelen over de verschillende acties, waakt over de uitvoering van de acties binnen het taalbeleid en ondersteunt de werkgroep inclusief personeelsbeleid. De ondersteuner zorgt voor de samenwerkingsovereenkomst en protocol met het AgII. Daarnaast krijgt het lokaal bestuur via de ondersteuner ook input van andere besturen. -G03

“AGII ondersteunt ons inderdaad vooral met deskundigheidsbevordering. Deze medewerker werkt wel voor de hele IGS. Zij krijgt vooral vragen rond een mogelijk taalbeleid dat uitgewerkt moet worden (3 van onze lokale besturen hebben hier interesse in), maar ook rond meer algemene vragen ivm integratie, vb mogelijkheid om een onthaaldag te organiseren (hoe dat zou kunnen).” - IGS03

“De AgII-medewerker die we ter beschikking krijgen door de deelname aan Plan Samenleven werkt rond de vierde participatiepijler en is bezig met het in kaart brengen van het aanbod aan oefenkansen NL voor anderstaligen. Zij onderhoudt het platform ikdoemee.be voor de gemeente Tervuren en helpt ons ook te werken aan de bekendmaking van dit platform (zowel intern als extern). Daarnaast is zij inmiddels een vaste waarde in de stuurgroep Samenleven die ingericht werd naar aanleiding van Plan Samenleven.” -G09

Nabijheid en samenwerking maken het verschil

Wanneer AgII-medewerkers op het terrein aanwezig zijn, actief deelnemen aan lokale overlegstructuren en werken op maat van het bestuur, ontstaat een nauwe samenwerking met directe impact. Deze nabijheid zorgt niet alleen voor snellere opvolging van vragen, maar ook voor vertrouwen, kennisdeling en het detecteren van lokale noden. In intergemeentelijke samenwerkingen speelt de ondersteuner bovendien een belangrijke rol in het verbinden van besturen en het delen van good practices.

De combinatie van **praktische inzet en strategische ondersteuning** maakt dat lokale besturen AgII als een echte partner beschouwen – op voorwaarde dat die ondersteuning continu en afgestemd is.

“Er is sprake van een heel positieve samenwerking met het agentschap Integratie en Inburgering. Onze ondersteuner zorgt voor de nodige begeleiding en ondersteuning, brengt expertise mee en zoekt mee naar oplossingen en antwoorden.” -S07

“De deskundigheid van AgII werd in huis gebracht, door werkelijk in de gemeente mee te werken aan de acties. Tevens werd de lijn verkleind om deskundigheid van AgII binnen te brengen.” - S05

Kleine en startende besturen halen het meeste voordeel van de ondersteuning

Vooraf **kleinere lokale besturen, of besturen waar de werking rond diversiteit nog in opbouw is en waar er eerder geen ondersteuning gaf halen veel voordeel uit de ondersteuning van AgII**. Ze beschikken vaak over amper één of enkele personeelsleden die deze dossiers behartigen, naast andere opdrachten. In deze context neemt AgII vaak ook daadwerkelijk taken over: van procesbegeleiding tot het geven van vormingen of het opstellen van actieplannen.

In die zin functioneert AgII niet enkel als kennispartner, maar ook als **extra uitvoerende kracht op het terrein**. Besturen geven aan dat ze deze inzet hard nodig hebben – niet alleen om te kunnen starten, maar ook om te blijven doorgroeien. Zeker in besturen waar vroeger geen ondersteuner actief was, maakt elke verandering een verschil.

“Omdat we binnen Plan Samenleven werkten hebben we veel zaken kunnen realiseren samen met AGII.” -S03

“Het is heel erg fijn om een lokaal ondersteuner te hebben die mee 'op het veld staat' en de handen uit de mouwen steekt. Het ontbreekt ons vaker aan mensen om het werk uit te voeren dan aan inspiratie of kennis. Bijkomend voordeel in onze intergemeentelijke samenwerking, waarin we dezelfde ondersteuner delen, de informatie en de lessons learned zeer snel en efficiënt gedeeld worden. En tenslotte is het een bijkomend voordeel voor alle stadsdiensten met vragen voor het AgII, dat die rechtstreeks en vaak in levende lijve besproken kunnen worden. Het maakt de afstand tussen het LB en het AgII kleiner. “ S12

“De inzet van een externe professionele organisatie zorgt voor meer draagkracht bij het lokaal bestuur. De medewerkers krijgen meer ruimte om de acties concreet uit te voeren.” -G03

“Onze vaste ondersteuner nam een actieve coördinerende rol op bij alle overkoepelde activiteiten over de gemeentegrenzen heen en was altijd aanwezig bij de vergaderingen van de werkgroep. De vaste ondersteuner zorgde ervoor dat de afstand tussen de lokale besturen en het Agentschap integratie en inburgering aanzienlijk werd verkleind. IGS 02

Zorg voor stabiele inzet

Ondanks de waardering voor de inzet van AgII, wijzen een aantal besturen op het feit dat het aantal VTE's dat effectief wordt ingezet vaak lager is dan verwacht of beloofd. Daarnaast zorgen **frequent wisselende contactpersonen** voor frustratie en verlies van continuïteit. Besturen vragen dat AgII **stabiel inzetbare profielen** voorziet, en dat de ondersteuning niet afhangt van toeval of personeelsswissels.

“In het begin werd beloofd om minstens 2 VTE te detacheren naar het lokaal bestuur. Bij de uiteindelijke start van Plan Samenleven was het aantal herleid tot max 0.6 VTE.” en werd een ondersteuner vanuit AGII aan LB toegewezen die in dienst bleef van AGII.” - CS08

“De beperkte tijdsinvestering voor ondersteuning van het AgII (0,4 VTE) dwingt ons om fundamentele keuzes te maken over de acties waarop kan ingezet worden.” - CS 01

“Thematische ondersteuning was zeker oké, maar we hebben lang geen vaste ondersteuner gehad door personeelwissels, wat spijtig was.” -G02

“Het was heel moeilijk om de voorziene mankracht die we kregen te vertalen in effectieve inzet.” -IGS03

“Er is wat verloop geweest en het is nog zoeken bij het AgII over wie voor welke besturen hoe vaak vrij gemaakt kan worden. De inhoudelijke samenwerking is erg goed, maar we kunnen zeker niet spreken over twee jaar ondersteuning die gelijk staat aan 0.6 FTE, wat jammer is. - S08

“Het in huis hebben van de expertise van het Agentschap Integratie en Inburgering is een meerwaarde maar de meerwaarde is sterk afhankelijk van wie er dan effectief op de stoel komt zitten.” -CS02

Focus en expertise van AgII sluiten niet altijd aan

Vooraf bij besturen met meer ervaring met integratiebeleid, is de meerwaarde van AgII minder evident. Zij geven aan dat de ondersteuning te algemeen blijft of zich op domeinen richt waar het agentschap volgens hen onvoldoende expertise heeft – zoals polarisatie of toegankelijkheid. Dit kan de uitvoering van projecten vertragen of de samenwerking bemoeilijken. Lokale besturen vragen dat AgII zich richt op de thema's waarin ze bewezen sterk zijn, en tegelijk erkent waar hun rol eindigt.

“AGII zou ook uitvoerend werk verrichten. Rol blijft echter voornamelijk ondersteunend / adviserend. Hierbij blijft de medewerker AGII vanuit theoretisch model, eigen visie en referentiekader werken zonder steeds hoor te hebben naar noden van LB. AGII werpt zich op als expert in een aantal thema's (oa polarisatie) terwijl ze dit niet zijn. Dit vertraagde de opmaak en uitrol van sommige acties (oa actieplan polarisatie).” -CS08

“ De ondersteuning is essentieel maar wordt wat ervaren als flankerend De beperkte tijdsinvestering voor ondersteuning van het AgII (0,4 VTE) dwingt ons om fundamentele keuzes te maken over de acties waarop kan ingezet worden. Daarnaast blijkt de ingezette tijd ook te beperkt om een diepgaande werking op korte termijn neer te zetten, m.n. een effectieve lokale vertaling dat in operationele werking uitmondt” -CS01

“... De interne processen doorlopen (bv. schepencollege, draagvlakcreatie,...) kon niet uit handen genomen worden en daar ligt soms het meeste werk. Daarnaast heeft het agentschap een beperkte expertise , daar heb ik an sich geen probleem mee want focus en expertise in de diepte over een beperkt aantal thema's kan ook heel belangrijk zijn. Alleen is dit voor ons als iets groter lokaal bestuur minder van toepassing: wij hebben zelf heel wat meer relevante expertise in huis.” - CS11

“We moeten niet pretenderen dat enkel het AgII regisseur is van het integratie-, inburgerings-, of zelfs gelijkekansenbeleid. Toch niet wanneer we als doelstelling hebben het inclusief maken van werkingen op het grondgebied van lokale besturen.” - CS 10

“In onze stad hadden we reeds een ervaring in het bereik van de doelgroep, of deden we beroep op een andere partnerorganisatie met ervaring + voor bepaalde acties kon geen hulp gevraagd worden vb. pleinmakers,... of voor bepaalde vragen kon er niet geholpen worden vb. info vreemdelingenrecht. We hadden ook een vast contingent die daarom niet altijd nodig was of niet altijd kon ingezet worden voor de vragen of problemen die wij dan vaststelden”. -S13

Onzekerheid remt duurzame samenwerking

Respondenten signaleren **terughoudend te zijn in het uitbouwen van structurele samenwerking** omdat het onduidelijk is hoe de ondersteuning van AGII zal zijn na september 2025. Deze onzekerheid vertaalt zich in kortetermijndenken, een gebrek aan interne verankering en het niet opnemen van extra taken door AgII-medewerkers. Zolang de Vlaamse overheid niet duidelijk maakt of en hoe het Plan Samenleven een vervolg krijgt, blijven lokale besturen voorzichtig. Ze durven geen structurele keuzes maken, investeren minder in samenwerking en zetten de ingezette lijnen niet door.

“Door het feit dat we niet weten of Plan Samenleven en dus ook de inzet vanuit AgII verdergezet wordt, zijn we ook 'voorzichtig' inzake de inzet van het personeel van AgII aangezien we niet weten of dit gecontinueerd zal worden – dit maakt het erg moeilijk om hierin te zetten in een structureel verhaal.” -G01

Vraag naar meer lokale autonomie regie, flexibiliteit en transparantie

Naast de waardering voor de ondersteuning vanuit AgII groeit bij de ervaren steden en gemeenten) de wens om in de toekomst meer regie te kunnen nemen over de inzet van middelen en ondersteuning. Besturen willen hun werking strategischer kunnen organiseren, op maat van lokale noden, en geven aan dat dit beter lukt wanneer ze zelf de middelen beheren.

“Hoewel we tevreden zijn over de samenwerking met AgII, zouden we meer vrijheid hebben bij de keuze van de partners als we de middelen zelf beheren.” -G02

Verschillende besturen stellen voor om de ondersteuning flexibeler in te zetten. Denk hierbij aan een model van hulp op afroep, een à-la-carte-aanbod van expertise of structureel ingebedde samenwerking. Zo blijft het agentschap een sterke partner, maar wordt de inzet beter afgestemd op lokale keuzes en behoeften.

“De middelen van de vaste ondersteuners zouden we efficiënter zelf kunnen inzetten. Voor specifieke vormingen en expertises zouden we graag à la carte kunnen beroep doen op het AgII.” -S01

“Detachering naar lokaal bestuur zou sterker zijn.” -CS 03

Daarnaast vragen besturen expliciet om hun regierol te erkennen, als volwaardige partner betrokken te worden bij initiatieven op hun grondgebied, vanaf de start en niet enkel bij de uitvoering.

“Vraag aan het agentschap om wanneer zij acties op het grondgebied van onze gemeente ondernemen, wij hier als lokaal bestuur van voor de start in worden meegenomen.” -CS11

De VVSG peilde naar de voorkeur van lokale besturen over het beheer van middelen voor ondersteuning. We stelde de vraag “Zou je bestuur in de toekomst de middelen voor deze ondersteuning liever zelf beheren en inzetten?” Uit de antwoorden blijkt dat 40% van de respondenten graag blijft rekenen op de ondersteuning van het agentschap, terwijl 36% de ondersteuning liever zelf zou beheren. Een vierde spreekt zich niet uit. Die spreiding onderstreept de nood aan maatwerk en overleg. Ook hier zijn we dat ervaren besturen de ondersteuning anders bekijken dan startende steden en gemeenten.

“Op dit moment neig ik eerder naar het zelf beheren van de middelen van inzet van personeelsinzet AGII omdat je dan helemaal de regie hebt en heel gericht personeel kan inzetten.” -G01

Naar een gelijkwaardig partnerschap tussen Vlaanderen & lokale besturen

Een moderne, duurzame samenwerking vertrekt vanuit vertrouwen en gedeeld eigenaarschap. Voor de VVSG betekent dat:

- lokale regie erkennen: de lokale besturen bepalen de richting;
- maatwerk bieden: geen standaardoplossingen, maar afgestemd op lokale noden;
- transparant communiceren: duidelijkheid over inzet en expertise;
- duurzaam verankeren: geen ad-hoc-oplossingen, maar continuïteit;
- samenwerken op voet van gelijkwaardigheid.

Daarnaast leeft bij veel lokale besturen het gevoel dat de verhouding tussen wat lokaal wordt ingezet en financiering op de tweede lijn gebeurt, uit balans is. Er lijkt aanzienlijk meer personeel aanwezig te zijn op centraal of bovenlokaal niveau, terwijl de noden en uitvoering zich net afspelen in de gemeenten zelf. Lokale besturen hebben nood aan mensen die mee de uitvoering op het terrein mogelijk maken.

Voor een gelijkwaardig partnerschap is het cruciaal dat die balans wordt hersteld. Middelen en mensen moeten zoveel mogelijk lokaal worden ingezet, waar de impact het grootst is. Lokale besturen vragen dan ook expliciet om meer directe ondersteuning in hun werking, in plaats van extra structuren boven hun hoofd.

VVSG doet zes aanbevelingen voor de ondersteuning van AgII

Op basis van deze analyse doen we de volgende aanbevelingen:

- 1. Zorg voor voldoende en stabiele personeelsinzet**
Beperk personeelsswissels en zorg voor continuïteit, zeker in besturen waar slechts één ondersteuner actief is.
- 2. Stem inhoudelijke ondersteuning af op lokale noden.**
Bied gerichte expertise aan, wees transparant over mogelijkheden en beperkingen.
- 3. Geef lokale besturen meer regie over de inzet van medewerkers**
Onderzoek werkmodellen waarin besturen meer autonomie krijgen over de inzet van integratiemedewerkers van AgII. Voorzie flexibiliteit: laat besturen kiezen afhankelijk van hun lokale context en noden. Zo kunnen lokale besturen de medewerkers gericht inzetten op hun beleidsdoelen en de expertise van AgII optimaal benutten.
- 4. Bevestig tijdig de voortzetting van inzet van VTE na einde Plan Samenleven.**
Geef lokale besturen beleidszekerheid, zodat ze structurele samenwerkingen kunnen uitbouwen en verduurzamen.
- 5. Verduidelijk de rol van AgII als faciliterende partner van het lokaal bestuur.**
Lokale besturen vragen een bondgenoot die vertrekt vanuit hun noden, keuzes en context. Zo ontstaat een partnerschap waarin AgII lokale ambities versterkt, zonder ze over te nemen.
- 6. Aan de Vlaamse overheid: investeer niet enkel op de tweedelij maar ook op het lokale niveau en stem af met 'lokaal ondersteuners'**
Lokale besturen willen 'boots on the ground'. De integratiemedewerkers van AgII moeten lokale leemten invullen. Stem ook af met andere organisatie die Vlaamse opdrachten hebben om lokale besturen te ondersteunen.

7. Plan Samenleven & planlastvermindering?

Overwegend positieve beoordeling van planlastvermindering

Een ruime meerderheid van de bevroagde gemeenten (66%) onderschrijft dat Plan Samenleven leidt tot planlastvermindering. 38% gaf aan akkoord te zijn, 28% helemaal akkoord. Slechts 6% gaf expliciet aan het niet eens te zijn met deze stelling, terwijl 28% neutraal bleef, wat duidt op een zekere terughoudendheid of onduidelijkheid in de ervaring. De algemene teneur is positief: gemeenten waarderen vooral de beperkte rapportering en de verhoogde autonomie. Dit geeft hen de ruimte om zich te concentreren op de uitvoering van acties in plaats van administratie. Ook het vertrouwen dat uit de werkwijze spreekt, wordt op prijs gesteld.

“We voelen en appreciëren de poging om lokale besturen te versterken zonder te veel planlast, maar de uitwerking heeft niet altijd het gewenste effect. Hopelijk wordt hieraan geremedieerd in de toekomst, zonder het kind met het badwater weg te gooien.” (S01)

“Dat er zo weinig moet verantwoord worden, geeft heel veel vertrouwen. Dit resulteert ook in hoge KPI's.” (G06)

“Officiële rapportering naar Vlaamse Overheid beperkt zich tot KPI's. Vinden we een goede zaak. Op die manier werk je op basis van vertrouwen.”

“We zien Plan Samenleven als een kans om in te zetten op een transversaal diversiteitsbeleid. In eerste instantie vraagt dit wel veel planning, organisatie en afstemming. Het gegeven dat de er middelen ter beschikking gesteld worden en het lokaal bestuur enigszins vrijer is om deze te besteden is wel een grote planlastvermindering.” (S07)

De mogelijkheid om verschillende rapportages te bundelen in één overkoepelend rapport wordt gezien als efficiëntiewinst.

Aandachtspunten en ervaren beperkingen

Hoewel de administratieve vereenvoudiging erkend wordt, geven verschillende gemeenten ook aan dat er drempels blijven bestaan. Deze liggen vooral op het vlak van timing en afstemming met lokale planningscycli.

Strakke deadlines tussen oproep, indiening en opstart worden als lastig ervaren. **Daarnaast leidt het niet samenvallen van projectjaren met begrotingsjaren tot complexiteit in de rapportering via de beleids- en beheerscyclus (BBC).** Eén gemeente stelde het als volgt:

“Niet samenvallen van een projectjaar met een begrotingsjaar maakt de rapportering via BBC complex.” (CS11)

Ook de inzet van reguliere middelen naast Plan Samenleven-middelen voor dezelfde acties leidt in sommige gevallen tot ingewikkelde boekhoudkundige situaties.

Verstorende elementen: communicatie en veranderende modaliteiten

Een belangrijk obstakel voor het gevoel van planlastvermindering is de ervaren onduidelijkheid in communicatie en de wijzigende verwachtingen vanuit de Vlaamse overheid. Bij de start van het plan was het kader duidelijk en overzichtelijk, maar gaandeweg is er volgens sommige gemeenten een toename in bijkomende informatieverzoeken en veranderende KPI's. De onzekerheid hierover zorgt niet enkel voor bijkomende werklast, maar ook voor een gevoel van wantrouwen.

“Bij de start van Plan Samenleven was er inderdaad een planlastvermindering, maar naarmate het Plan zich verder ontwikkelt, wordt er steeds meer bijkomende informatie opgevraagd die in eerste instantie niet afgesproken was.” - CS02

“Door de onduidelijkheid over de KPI's worden we als lokaal bestuur constant geconfronteerd met een ‘integriteitstoets’.” -S01

“En court de route zijn er toch wel behoorlijk was afspraken en zaken gewijzigd waardoor het niet altijd even evident was om alles in goede banen te blijven leiden. “ -CS02

“Info over de modaliteiten (wat rapporteren, wat wordt verwacht van een actie/KPI): de communicatie daarover was zeker in het begin niet zo duidelijk of aan de late kant. Aandachtspunt is dat iedere keer dat er iets verandert ten opzichte van vroeger, die veranderingen duidelijk in een overzicht worden gecommuniceerd per mail/nieuwsbrief (bv. over afbakening doelgroep, wat rapporteren,...). Op die manier kunnen wij dat ook makkelijk communiceren naar onze diensten, partners. - CS06

“Enkel met KPI's werken voor Vlaanderen is een goede zet. Alleen geraken zo'n vage dossiers er niet door op ons schepencollege. We hebben maanden draagvlak moeten creëren en alsnog projecten moeten scoren op impact. Ook door het niet mooi samenvallen van deadlines binnen Plan Samenleven met de beleidscyclus van een lokaal bestuur, hadden we vaak bijkomend werk of was het niet haalbaar om het maximaal middelen aan te vragen. Denk dan bijvoorbeeld aan het niet samenvallen van projectjaren met kalenderjaren, de korte deadlines voor lancering, .. Ook door het regelmatig wijzigen van de scope van acties én van Plan Samenleven an sich is er werk verloren gegaan (bv. in jaar I de boodschap geven dat er in jaar II bijkomende middelen aangevraagd kunnen worden maar dit niet honoreren waardoor alle dossierwerk verloren is gegaan).” -CS 11

Complexiteit bij intergemeentelijke samenwerking en financiële rapportering

In intergemeentelijke samenwerkingen (IGS) ontstaan bijkomende uitdagingen, vooral bij de financiële afstemming tussen besturen. Het opvragen en integreren van rapporteringen van partners vraagt extra inspanning, zeker voor trekkende gemeenten. Ook de interne afstemming

tussen financiële en personeelsdiensten brengt extra administratief werk met zich mee, ondanks de vereenvoudiging op Vlaams niveau.

“In vergelijking met heel wat andere subsidies, vraagt Plan Samenleven inderdaad een pak minder administratie. Maar de korte looptijden, maken de langetermijn planning dan weer niet altijd evident. Doordat kleinere besturen moeten samenwerken om aan 7500 niet EU-inwoners te komen, brengt ook dat bijkomend overleg, afstemming en administratie met zich mee.” -S12

“Wij zijn de trekker binnen de IGS en voor ons is het wel nog altijd veel werk om rapportages van de andere besturen op te vragen, alles goed te zetten in onze BBC en hopen dat de andere gemeenten dat ook doen. - S02

Kritische reflectie: KPI's versus duurzame beleidsontwikkeling

Sommige gemeenten plaatsen vraagtekens bij de mate waarin KPI-gerichte rapportering ruimte laat voor duurzame beleidsontwikkeling. Structurele initiatieven, zoals het uitwerken van een inclusief personeelsbeleid, vallen vaak buiten het bestek van de KPI's. Bovendien vormt de beperkte looptijd van het plan een belemmering voor langetermijninitiatieven, zeker wanneer onzekerheid over subsidies het ambitieniveau ondermijnt.

Het meest duurzame werk gebeurt niet op KPI-niveau, maar bijvoorbeeld door een inclusief personeelsbeleid op te zetten. Deze zaken worden niet erkend.” (S08)

Conclusie

Plan Samenleven wordt door de meeste gemeenten gezien als een administratieve vereenvoudiging dankzij de eenvoudige rapportering en het vertrouwen in lokale autonomie. Toch wijzen verschillende besturen op praktische knelpunten die deze vereenvoudiging deels ondermijnen. Belangrijke aandachtspunten zijn de strakke timing, onduidelijke communicatie over wijzigingen, en de complexiteit bij financiële rapportering en intergemeentelijke samenwerking. Daarnaast leeft de bezorgdheid dat het huidige KPI-kader onvoldoende ruimte laat voor duurzame beleidsimpact.

Gemeenten vragen dan ook om een verdere vereenvoudiging en stabilisering van procedures, meer afstemming met lokale processen, en vooral: structurele en langdurige middelen die ruimte laten voor ambitie en continuïteit in sociaal beleid.

8. Wat was de bijkomende meerwaarde van het Plan Samenleven?

Plan Samenleven brengt extra slagkracht en versterkt lokale werking

Het Plan Samenleven levert een duidelijke meerwaarde op voor lokale besturen. Bijna alle bevraagde besturen geven aan dat het plan hen op meerdere domeinen versterkt. De meest genoemde voordelen wijzen op een combinatie van **structurele versterking**, **inhoudelijke verdieping** en **betere samenwerking**.

Deelname aan Plan Samenleven levert daarnaast nog de volgende voordelen op, op gebied van inclusie, samenwerking en efficiëntie:

- Focus op beleidsprioriteiten, niet alleen diversiteit, maar bv ook rond eenzaamheid.*
- Expertise en ondersteuning zoals dat van het Agentschap Integratie en Inburgering.*
- Versterking van lokale netwerken waardoor we een breder draagvlak kunnen creëren. We zien dat dit participatie en betrokkenheid bij lokale zorginstanties stimuleert, wat leidt tot meer sociale cohesie.*
- Mogelijkheid tot community building activiteiten door groepen mensen samen te brengen, wat de sociale cohesie versterkt en bijdraagt aan een gevoel van verbondenheid (zoals het verbinden van anderstalige nieuwkomers en hun buddy's met mensen met een beperking tijdens hun dagbesteding in het dagactiviteitencentrum.)*
- Bijdragen aan inclusieve samenleving: bevordert samenwerking tussen verschillende lokale diensten en instanties en voorkomt sociale uitsluiting én draagt bij aan de SDG-doelen SDG 10 (verkleinen van ongelijkheden) en SDG 11 (inclusieve, veilige en duurzame gemeenten) (gemeente 04)*

Extra middelen zorgen voor meer daadkracht

96% van de respondenten noemt de extra financiële middelen als de belangrijkste meerwaarde van het plan. Dankzij deze steun konden besturen hun lokale aanpak uitbreiden, versnellen of structureel verankeren. Budget is dus een cruciale hefboom gebleken om werk te maken van een sterker samenlevingsbeleid.

Ondersteuning en samenwerking versterken het lokale netwerk

Naast middelen, benadrukken veel besturen het belang van **ondersteuning en begeleiding** (67%) en **betere samenwerking met partners** (63%). Deze antwoorden tonen dat het plan niet alleen inzet op middelen, maar ook op het creëren van een leeromgeving en een sterker netwerk. Het stimuleert lokale besturen om **gericht samen te werken met andere actoren**, zowel binnen als buiten het bestuur.

Transversaal werken wint aan terrein

Opvallend is dat **meer dan de helft van de respondenten** melding maakt van een **versterking van de transversale aanpak**, zowel rond **integratie (61%)** als rond **gelijke kansen (55%)**. Dat wijst erop dat het plan besturen helpt om hun beleid meer **integraal en over beleidsdomeinen heen** vorm te geven. Ook de **inclusieve aanpak van doelgroepen** scoort met 61% hoog. Deze resultaten tonen dat het Plan Samenleven bijdraagt aan **duurzame, inclusieve beleidsvorming**.

Lerende netwerken zorgen voor kennisdeling

Met 51% geven veel besturen aan dat ze ook leren van anderen via de **Lerende Netwerken van mentorbesturen**. Het plan ondersteunt zo een **collectieve leercultuur**, waarbij kennisdeling en inspiratie centraal staan.

Meer zichtbaarheid en inspiratie

Tot slot geven heel wat respondenten aan dat het plan hun projecten **meer zichtbaarheid** gaf (47%), en dat ze **geïnspireerd werden door de inspiratiedag van de VVSG in opdracht van ABB** (eveneens 47%). Dit onderstreept het belang van **kennisuitwisseling en publieke erkenning** voor het versterken van lokaal beleid.

Conclusie: extra impuls versterkt inhoud én structuur

Het Plan Samenleven biedt meer dan een financiële impuls. Het creëert een **veerkrachtige en lerende context** waarin lokale besturen gericht kunnen samenwerken, transversaal beleid kunnen uitbouwen en zich kunnen laten inspireren. Besturen geven duidelijk aan dat deze combinatie van **middelen, begeleiding en netwerkvorming** cruciaal is om een duurzaam samenlevingsbeleid uit te bouwen.

9. Gevolgen stopzetten financiering Plan Samenleven: lokale vooruitgang on hold

Het Plan Samenleven gaf steden en gemeenten een stevige duw in de rug om werk te maken van sociale cohesie, inclusie en gelijke kansen. Lokale besturen vertellen over de concrete impact op het terrein: ze bereikten doelgroepen die anders uit de boot vallen, zetten nieuwe samenwerkingen op en verbonden verschillende sectoren met elkaar. Dankzij de steun konden ze maatwerk leveren en innovatieve methodes uitproberen.

De VVSG vroeg lokale besturen wat de gevolgen zijn als de projectsubsidies stoppen. De resultaten spreken voor zich:

- 96% vreest minder financiële ruimte voor inclusie- en diversiteitsprojecten
- 75% voorspelt dat het diversiteitsbeleid vertraagt of stilvalt
- 73% verwacht dat lopende projecten worden stopgezet
- Meer dan de helft geeft aan dat personeel zou moeten vertrekken

Een braindrain dreigt

Als de subsidies verdwijnen, raken lokale besturen niet alleen expertise kwijt. Er dreigt een echte braindrain – ook in centrumsteden – waarbij ervaren medewerkers vertrekken en opgebouwde netwerken en samenwerkingen uit elkaar vallen.

De afgelopen jaren bouwden lokale besturen én hun partners – zoals sociaal-culturele organisaties, onderwijsverstrekkers, welzijnsactoren en vrijwilligersinitiatieven – waardevolle expertise op rond samenleven in diversiteit. Dankzij tijdelijke impulsen zoals het Plan Samenleven groeide een netwerk van betrokken mensen met kennis van zaken, die lokaal het verschil maken. Maar zonder perspectief op structurele financiering dreigt die expertise weg te sijpelen. Zodra projectmiddelen opdrogen, verdwijnen functies en vallen netwerken uiteen. Zowel lokale besturen als hun partners signaleren dat ze waardevolle medewerkers verliezen en moeite hebben om nieuwe krachten aan te trekken of in te werken. Die braindrain verzwakt niet alleen het lokale integratiebeleid, maar ondermijnt ook het partnerschap dat nodig is om in de praktijk duurzame verandering te realiseren. Vlaanderen moet daarom werk maken van een structurele ondersteuning die inzet op continuïteit, samenwerking en het vasthouden van expertise. Alleen zo kunnen we de opgebouwde meerwaarde behouden én verder versterken.

“Twee of drie projectjaren zijn te weinig om een duurzaam beleid te kunnen uitbouwen. Een duurzaam integratiebeleid laat zich in principe meten over een veel langere periode. Daarom is het

projectmatig/subsidiërend uitbouwen van een diversiteitsbeleid een ietwat pervers gegeven. De onzekerheid die gepaard gaat met de eindigheid van subsidieprojecten zorgt er ook voor dat het ambitieniveau lager blijft dan het zou kunnen zijn (want: 'in september zou het voorbij kunnen zijn'). (S08)

“Hopelijk kunnen de Vlaamse middelen voor de lokale besturen bestendigd worden al dan niet in een alternatieve vorm. Deze middelen zijn broodnodig om lokale projecten te kunnen financieren, zoniet zullen deze mogelijk stopgezet worden.” G07

Ook samenwerkingen met organisaties in onderwijs, werk, welzijn en inburgering komen onder druk. Zonder deze financiële steun draaien besturen de klok terug. Er komt minder begeleiding richting onderwijs en werk, minder oefenkansen Nederlands, minder toegankelijke dienstverlening en minder structureel overleg met lokale actoren.

“Ik kan enkel nog aangeven dat we echt hopen dat de subsidie plan samenleven op een of andere manier gecontinueerd kan worden. Zeker voor de kleinstedelijke gebieden die meer en meer uitdagingen voelen van de diversifiëring van de samenleving en die daar anders niet de middelen hebben om hierrond te werken. In ons geval hebben we ook geen middelen voor flankerend onderwijs,, zijn we geen LOP gebied, waardoor overlegplatformen die op andere plaatsen dan specifiek rond onderwijs wel al bestaan of vanuit een ander departement gesubsidieerd worden hier ook niet aan de orde is. en dus ook vanuit lokale middelen moet komen.” -S03

10. SAMENVATTING

Bevindingen per beleidsdomein

1. Versterken van sociale cohesie en veiligheid

Meerdere acties binnen het Plan Samenleven richten zich op het versterken van sociale samenhang en het bevorderen van veiligheid en vertrouwen in de publieke ruimte. Zo blijkt uit de bevraging dat het lokaal actieplan tegen polarisatie (Actie 2) bijzonder breed gedragen is. Gemeenten investeerden in innovatieve methodieken en zetten in op samenwerking tussen politie, onderwijs en welzijn.

Gemeenten benadrukken hierbij het belang van blijvende personele en financiële middelen om de opgebouwde expertise en netwerken verder te laten renderen. Zonder structurele steun dreigen deze initiatieven te fragmenteren of volledig weg te vallen.

2. Taal, onderwijs en talentontwikkeling

Een belangrijke pijler binnen het Plan Samenleven is het verbeteren van onderwijskansen en taalverwerving. De actie rond oefenkansen Nederlands (Actie 5) werd unaniem als waardevol ervaren: 98% van de gemeenten noemt de actie succesvol. De middelen worden gebruikt om Taaloefenkansen te verankeren in reguliere dienstverlening, zoals kinderopvang, cultuur en sport. Toch blijft het aanbod voor jongeren beperkt en is er behoefte aan verbreding en verdieping.

Begeleiding naar hoger onderwijs (Actie 7), begeleiding van ongekwalificeerde uitstromers (Actie 8) en de brug naar onderwijs via brugfiguren (Actie 15) worden eveneens positief geëvalueerd. Gemeenten zien hierin krachtige instrumenten om onderwijsongelijkheid te verminderen. Samenwerking met onderwijsinstellingen, jeugdwelzijnswerk en ouders blijkt hier cruciaal.

De acties tonen aan dat lokale besturen in staat zijn om kwetsbare doelgroepen effectief te ondersteunen in hun leertraject, mits voldoende ruimte voor maatwerk en voldoende financiële middelen voor een langetermijnwerking.

3. Arbeidsmarkt en ondernemerschap

Verschillende acties richten zich op het versterken van de positie van kansengroepen op de arbeidsmarkt. Begeleiding naar werk (Actie 9), ondernemerschap (Actie 10) en mentorschap (Actie 11) tonen dat met gerichte ondersteuning resultaten geboekt worden in activering en economische participatie.

Lokale besturen benutten de cofinanciering om samenwerkingen met VDAB, lokale werkgevers en sociale economiebedrijven uit te bouwen. Er worden specifieke doelgroepen bereikt, zoals vrouwen met migratieachtergrond. Toch blijft de structurele verankering van deze initiatieven onzeker. Tijdelijke projectmiddelen blijken vaak onvoldoende om duurzame verandering te realiseren.

4. Vrijetijdsparticipatie en verbinding

De acties rond sport (Actie 13), jeugdwerk (Actie 23), cultuur (Actie 24) en het versterken van sociale netwerken van nieuwkomers (Actie 12- niet gefinancierd via Plan Samenleven) laten een duidelijke impact zien. Lokale besturen investeren in laagdrempelige, inclusieve vrijetijdsinitiatieven die bruggen bouwen tussen doelgroepen, organisaties en beleidsdomeinen.

Deze acties dragen bij aan het gevoel van verbondenheid in buurten, verhogen de participatie van kwetsbare groepen en stimuleren het gevoel van 'erbij horen'. Opvallend is de rol van bibliotheken, jeugdhuisen en buurtsport als verbindende actoren. In veel gemeenten leidde dit tot nieuwe partnerschappen, inhoudelijke innovatie en gedeeld eigenaarschap van het lokale aanbod.

Wel leeft de bezorgdheid dat deze werking grotendeels afhankelijk is van tijdelijke middelen. Zonder structurele financiering komt de continuïteit in het gedrang.

5. Toegankelijkheid en gelijke behandeling

In het kader van het gelijkekansenbeleid zetten lokale besturen acties op rond integrale toegankelijkheid (Actie 18) en non-discriminatie, zoals correspondentietesten (Actie 19). De financiering maakte het mogelijk om infrastructuur en dienstverlening inclusiever te maken, en discriminatie op huur- of arbeidsmarkt zichtbaar te maken. De acties tegen straatintimidatie (Actie 16) en de omstaanderstrainingen (Actie 17) hebben geleid tot verhoogde bewustwording, betere samenwerking en concrete gedragsverandering, zowel bij professionals als bij burgers.

Hoewel de impact op korte termijn zichtbaar is, blijft duurzame verankering een uitdaging. Lokale besturen signaleren dat zonder gerichte ondersteuning en opvolging deze thema's dreigen te verdwijnen van de lokale beleidsagenda.

Intergemeentelijke samenwerking en partnerschappen

Drie op vier lokale besturen die intergemeentelijk samenwerken ervaren deze samenwerking als positief. Ze leren van elkaar, stemmen acties af en versterken hun lokale werking. Vooral bij kleinschalige besturen zorgt de samenwerking voor een breder bereik en gedeelde expertise.

Toch zijn er aandachtspunten: verschillen in tempo of aanpak maken afstemming moeilijk, en de samenwerking blijft soms te administratief. Lokale besturen vragen dan ook ruimte om inhoudelijke samenwerking meer te verdiepen, met voldoende overlegmomenten en lerende netwerken. Flexibele subsidievoorwaarden kunnen dit versterken.

Samenwerking als hefboom

De samenwerking met externe partners wordt breed gewaardeerd: 86% van de lokale besturen noemt die positief. Organisaties zoals FMDO, Ligo, Groep Intro, Arktos, Avansa, Duo for a job, Compagnie Cordiale en vele andere dragen bij tot betere toegankelijkheid, inhoudelijke expertise en vernieuwende methodes. Besturen geven aan dat deze samenwerkingen enkel mogelijk zijn dankzij cofinanciering. De erkenning van de lokale regie in deze samenwerking wordt ook zeer gewaardeerd.

Samenwerking met AgII

De samenwerking met AgII wordt door 77% van de gemeenten positief beoordeeld. Vooral de nabijheid op het terrein, de praktische ondersteuning en expertise worden gewaardeerd. In kleine en startende lokale besturen is de aanwezigheid van AgII cruciaal om acties uit te voeren omdat er vaak geen personeel die rond integratiebeleid werkt.

Tegelijk signaleren lokale besturen verschillende aandachtspunten:

- Duidelijke afspraken over inzet van personeel
- Erkenning van de lokale regierol
- Oog voor maatwerk

De VVSG vraagt AGII om verder in te zetten op ondersteuning op maat van de lokale context.

Administratieve lasten

Een meerderheid van de gemeenten (66%) ervaart een vermindering van planlast dankzij het Plan Samenleven. De beperkte rapporteringsvereisten, gekoppeld aan vertrouwen in lokale besturen, worden als verademing gezien. Toch zijn er ook kritische stemmen: strakke deadlines, het niet samenvallen van project- en begrotingsjaren, en onduidelijkheden rond KPI's zorgen soms voor onzekerheid en bijkomende administratieve druk, zeker bij intergemeentelijke samenwerkingen.

Ervaren meerwaarde van het Plan Samenleven

Lokale besturen zien het Plan Samenleven als een katalysator voor inhoudelijke versterking, samenwerking en beleidsvernieuwing. **Bijna alle respondenten (96%) noemen de financiële ondersteuning als belangrijkste meerwaarde.** Daarnaast worden volgende elementen sterk gewaardeerd:

- De ondersteuning en expertise die partners zoals AGII bieden;
- Het stimuleren van **transversaal werken**, zowel intern als met externe actoren;
- De mogelijkheid om **innovatieve methodes** uit te proberen;
- Het **leren van andere besturen** via lerende netwerken en intervisie;
- In de **inspiratiedagen van de VVSG**, i.o. ABB waarop alle lokale besturen welkom waren
- De **zichtbaarheid en legitimiteit** die het plan geeft aan lokaal gelijkekansenbeleid.

Wat als de financiering stopt?

Bij het wegvallen van de Vlaamse middelen:

- Verwacht **96% minder lokale ruimte voor een inclusie- en diversiteitsbeleid**
- Ziet **75% het beleid vertragen of stilvallen**
- Geeft 73% aan projecten te moeten stopzetten
- **Dreigt bij 55%** van de respondenten een **braindrain bij personeel**
- **Minder samenwerking met lokale en regionale partners bij 61 %** van de besturen

Wat jarenlang opgebouwd is, komt stevig onder druk te staan of verdwijnt volledig.

Algemene conclusie en aanbevelingen

Het Plan Samenleven toont aan dat lokale besturen in staat zijn om met gerichte ondersteuning innovatieve en inclusieve acties op te zetten die structurele impact genereren. De acties bereiken doelgroepen die anders moeilijk bereikt worden, versterken samenwerking tussen beleidsdomeinen en leiden tot nieuwe methodieken en netwerken.

Tegelijk maken lokale besturen zich zorgen over de continuïteit van het beleid. Zonder structurele verankering van middelen, personeel en ondersteuning dreigen waardevolle initiatieven verloren te gaan.

Beleidsaanbevelingen

1. **Voorzie structurele financiering aan lokale besturen** om succesvolle initiatieven te verduurzamen.
2. **Versterk lokale regie:** geef besturen autonomie in de inzet van middelen en partners.
3. **Verduurzaam wat werkt via financiering vanuit meerdere beleidsdomeinen**
Heel wat acties van Plan samenleven vallen onder verschillende beleidsdomeinen. De Vlaamse horizontale beleidsplannen integratie, gelijke kansen, actieplan Armoedebestrijding, jeugd- en kinderrechtenbeleidsplan (JKP) actieplan tegen grensoverschrijdend gedrag die ook dit jaar worden opgemaakt bieden mogelijkheden.
De VVSG roept op om ook hier langetermijnfinanciering te voorzien. Dit biedt rust, continuïteit en groeiruimte.
4. **Ondersteun samenwerking** op maat: stimuleer intergemeentelijke samenwerking zonder verplichting.
5. **Behoud de planlastvermindering**, maar stem rapportering beter af op lokale cycli.
6. Geef lokale besturen inspraak in hoe en waarvoor ze de ondersteuning van de VTE van het **Vlaams Agentschap Integratie en Inburgering** inschakelen. **Voorzie stabiele inzet, duidelijk afgebakende rollen en vraaggestuurde ondersteuning.** Zo evolueert AgII verder naar een partner op maat van de lokale context.
7. **Werk samen met het lokaal niveau ook voor de beleidsvoorbereiding:** maak beleid niet voor, maar mét de lokale besturen. De VVSG wordt graag betrokken bij de nieuwe plannen en intenties.

Samenleven versterken vraagt méér dan projectsubsidies

Lokale besturen willen de motor blijven van samenleven in diversiteit. Ze nemen initiatief, tonen engagement en bouwen bruggen tussen mensen, diensten en sectoren. Maar dat lukt alleen met de juiste brandstof: structurele middelen, beleidsruimte en betrouwbare partners.

De VVSG vraagt daarom aan de Vlaamse overheid om samen met de lokale besturen te bouwen aan een beleidskader dat inzet op continuïteit, samenwerking en vertrouwen. Alleen zo zorgen we ervoor dat wat vandaag groeit, morgen ook blijft bloeien.

Meer info

Sabine Van Cauwenberge
Stafmedewerker diversiteit, integratie en inburgering

sabine.vancauwenberge@vvsg.be

VVSG

